

Bruxelles, 15.11.2023.
COM(2023) 740 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o provedbi i izvršenju trgovinske politike EU-a

{SWD(2023) 740 final}

SADRŽAJ

I. Uvod	2
I.1. Sažetak	2
I.2. Opseg ovog izvješća	8
II. Potpuno iskorištavanje prilika koje nude trgovinski sporazumi EU-a	10
II.1. Trgovanje s povlaštenim partnerima – glavna kretanja u 2022.	10
II.2. Promicanje provedbe trgovinskih sporazuma EU-a u Aziji, Sjevernoj i Južnoj Americi, zemljama susjedstva te u afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama	16
III. Pružanje pomoći malim i srednjim poduzećima pri snalaženju u globalnoj trgovini	29
IV. Rješavanje prepreka i iznalaženje rješenja	34
IV.1. Trenutačno stanje i uklanjanje prepreka trgovini	34
IV.2. Jedinствена ulazna točka	42
V. Bilateralno i multilateralno izvršenje trgovinskih obveza: rješavanje sporova	45
V.1. Upotreba mehanizma rješavanja sporova	45

I. Uvod

I.1. Sažetak

Mreža 42 sporazuma o povlaštenoj trgovini EU-a otvara tržišta te poduzećima u EU-u, ponajprije 670 000 malih i srednjih poduzeća (MSP) koja izvoze izvan EU-a, omogućuje da trguju i ulažu u predvidljivijim i transparentnijim tržišnim uvjetima. Sporazumima se Europa povezuje s polovima rasta izvan Unije, a očekuje se da će 2024. 85 % rasta biti ostvareno na taj način. **Trgovina robom između EU-a i njegova 74 povlaštena partnera**¹ čini 44 % vanjske trgovine EU-a (povećanje s 1 891 milijarde EUR u 2021. na 2 434 milijarde EUR u 2022.). Trgovina uslugama između EU-a i povlaštenih partnera 2021. je dosegla 901 milijardu EUR, što je 46 % ukupne trgovine uslugama u EU-u (2 012 milijardi EUR).

Trgovinski sporazumi EU-a imaju dugoročan pozitivan učinak: u proteklom desetljeću pomogli su EU-u da zadrži relativno stabilan udio u svjetskoj trgovini robom i uslugama od 16 do 17 %. Unatoč promjenama u globalnom gospodarstvu i usponu Kine EU je i dalje najveći trgovinski blok s dosad nezabilježenom mrežom sporazuma kakvu druga razvijena gospodarstva nemaju. Važnu ulogu trgovinskih sporazuma potvrđuju i primjeri s **Dalekog istoka** i iz **Latinske Amerike**.

- EU je zahvaljujući trgovinskim sporazumima uspio povećati svoj udio u *južnokorejskom* uvozu, dok je Japan nastavio trgovati u skladu s uvjetima WTO-a i njegova se trgovina s Južnom Korejom u proteklom desetljeću smanjila za 8 %.
- U *Latinskoj Americi* udio EU-a u uvozu njegovih povlaštenih partnera od 1994. do 2021. ostao je relativno stabilan (oko 11 %). To nije bio slučaj kad je riječ o udjelu EU-a u uvozu nepovlaštenih partnera, koji se smanjio s 35 % na 20 %.

Nekim **novijim trgovinskim sporazumima EU-a**, primjerice s Južnom Korejom, Kanadom i Vijetnamom, podupire se rast izvoza EU-a, pri čemu su neki od najuspješnijih sektora zabilježili znatan rast u razdoblju primjene tih sporazuma:

- ✓ izvoz robe iz EU-a u *Južnu Koreju* u prosjeku je od 2012. godišnje rastao za 6 %, a izvoz automobila i automobilskih dijelova porastao je za 217 % u cijelom razdoblju;
- ✓ izvoz robe iz EU-a u *Kanadu* u prosjeku je od 2018. godišnje rastao za 7,7 %, a izvoz mliječnih proizvoda porastao je za 54 % u cijelom razdoblju;

¹ Više je partnera nego sporazuma jer su mnogi sporazumi sklopljeni s više zemalja (npr. sporazumi o gospodarskom partnerstvu EU-a s afričkim, karipskim i pacifičkim partnerima ili trgovinski sporazum sa Srednjom Amerikom; vidjeti i radni dokument službi Komisije „Pojedinačni informativni listovi o provedbi trgovinskih sporazuma EU-a” (SWD(2023) 740); <https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/e0e79f42-9797-4d5d-a5c3-f00eb26b8676/details>

- ✓ izvoz robe iz EU-a u *Vijetnam* u prosjeku je od 2020. godišnje rastao za 20 %, a izvoz farmaceutskih proizvoda porastao je za 152 % u cijelom razdoblju.

U 2022. **trgovina između EU-a i njegovih povlaštenih partnera** (*isključujući trgovinu energetskim proizvodima*) **rasla je brže**, tj. povećala za 21,2 %, odnosno 366 milijardi EUR, u odnosu na trgovinu EU-a s partnerima s kojima nije sklopljen sporazum, koja se povećala za 18,9 %. Ukupna trgovina s glavnih 20 povlaštenih partnera EU-a u prosjeku se 2022. povećala za gotovo 30 % unatoč gospodarskim i geopolitičkim izazovima. Sporazumi o povlaštenoj trgovini pomažu poduzećima iz EU-a da pristupe stranim tržištima.

S druge strane, trgovinski sporazumi EU-a pridonose **povećanju otpornosti izvoza EU-a** na geopolitičke šokove (kao što su ničim izazvani i neopravdani agresivni rat Rusije protiv Ukrajine i posljedična odluka o prekidu ovisnosti EU-a o ruskom izvozu) jer pomažu poduzećima u diversifikaciji i pronalaženju novih tržišta. Izvoz robe na koju se primjenjuju sankcije iz EU-a u Rusiju od 2021. do 2022. smanjio se za 27 milijardi EUR, dok se izvoz te robe iz EU-a u zemlje koje su povlašteni partneri povećao za 174 milijarde EUR. Konkretno, u sektoru strojeva i mehaničkih uređaja izvoz iz EU-a u Rusiju 2022. se smanjio za 53 %, odnosno za 14 milijardi EUR. Gubitak tržišta pokriven je povećanjem izvoza iz EU-a u zemlje koje su povlašteni partneri (za 15 %, odnosno 34 milijarde EUR), u prvom redu Meksiko (+32 %), Tursku (+27 %) i Kanadu (+28 %). Trgovinskim sporazumima ujedno se smanjuje pretjerana ovisnost o samo jednom odredištu kad je riječ o strateškim i ključnim proizvodima.

Osim toga, **trgovinski sporazumi EU-a imaju važnu ulogu i u uvozu** jer omogućuju pouzdan pristup ulaznim materijalima koji su EU-u potrebni za gospodarski rast. Provedba dogovorenih obveza i partnerstava razvijenih sa zemljama iz kojih se uvozi pridonijela je **jačanju lanaca opskrbe i diversifikaciji izvora uvoza**, a time i smanjenju cjelokupne ovisnosti EU-a o trećim zemljama, npr. kad je riječ o ključnim sirovinama i energetskim proizvodima. Primjerice, uvoz u EU iz Kanade prošle se godine povećao za 25 % prošle godine zahvaljujući Sveobuhvatnom gospodarskom i trgovinskom sporazumu (**CETA**) s Kanadom, koji se uglavnom odnosi na sirovine i energetske proizvode i pridonio je diversifikaciji opskrbe EU-a radi odmicanja od Rusije. Uvoz ključnih sirovina neophodnih za zelenu tranziciju i europsku proizvodnju u EU u prosjeku se povećao za 56 %², u usporedbi s porastom uvoza tih materijala iz trećih zemalja za samo 25 %. Uvoz naftnih ulja (HS 27) iz Kanade u EU gotovo se udvostručio: s 2,0 milijardi EUR u 2021. na 3,8 milijardi EUR u 2022.

Djelotvornost trgovinskih sporazuma EU-a uvelike ovisi o njihovoj **provedbi i izvršenju** te osiguravanju ispunjenja obveza trgovinskih partnera. Sprečavanje novih i uklanjanje postojećih prepreka trgovini i ulaganjima i dalje su prioritet.

² Kad se uspoređuju vrijednosti prije CETA-e (2016.) i nakon CETA-e (2022.).

U tom je kontekstu neophodno **rano utvrditi** probleme s kojima se dionici susreću na tržištima trećih zemalja. Uspostavljanje **jedinstvene ulazne točke**³ 2020. pomaže poduzećima da Komisiji prijave (navodne) prepreke pristupu tržištu ili povrede obveza u području trgovine i održivog razvoja. Komisija na temelju toga procjenjuje situaciju i u opravdanim slučajevima poduzima odgovarajuće daljnje mjere s predmetnim partnerskim zemljama. Dioncima iz EU-a na raspolaganju je **jedinstvena kontaktna točka** za prijavu (navodne) prepreke pristupu tržištu treće zemlje ili povrede pravila o održivosti u vezi s trgovinom i održivim razvojem ili općim sustavom povlastica. Od njezine uspostave u studenom 2020. podneseno je više od 90 vanjskih pritužbi, od kojih se više od 30 odnosilo na nove prepreke trgovini, koje su u međuvremenu evidentirane i objavljene na portalu Access2Markets⁴ te ih Komisija prati u suradnji s predmetnim partnerskim zemljama. Dvije pritužbe odnosile su se na navodne povrede odredaba o trgovini i održivom razvoju, a Komisija je u tom području ujedno ažurirala smjernice kako bi povećala transparentnost i predvidljivost za dionike i utvrdila konkretne rokove od najviše 120 dana za obavljanje početne procjene te utvrđivanje i provedbu odgovarajućih mjera, uz dodatna pojašnjenja o tome tko može podnijeti pritužbu.

Komisija se pri **uklanjanju trgovinskih prepreka** oslanja na kontinuiranu suradnju s trgovinskim partnerima **unutar struktura** (npr. odbora i radnih skupina) uspostavljenih u skladu s bilateralnim trgovinskim sporazumima EU-a i u okviru WTO-a. Kao nedavni primjer mobilizacije bilateralnih struktura, u bliskoj suradnji s državama članicama i industrijom EU-a 2022. su uklonjene prepreke uvozu **farmaceutskih proizvoda iz EU-a u Vijetnam** vrijednom 1,5 milijardi EUR godišnje. Temelj za to bila je bilateralna suradnja u relevantnim odborima osnovanima trgovinskim sporazumom između EU-a i Vijetnama. Nedavni primjer *sprečavanja prepreka* mobilizacijom *struktura WTO-a* bila je prilagodba pravila koja je Egipat planirao donijeti za kozmetičke proizvode, a koja bi uzrokovala nepotrebne komplikacije pri ulasku poduzeća iz EU-a na egipatsko tržište. Nakon rasprava s industrijskim udruženjima iz EU-a i u okviru Odbora WTO-a za tehničke prepreke u trgovini Egipat je prilagodio pravila.

Iako se većina problema rješava bilateralnom suradnjom s partnerima, EU je 2022. ponovno pokretao postupke **pravnog izvršenja** kad drugim mjerama nisu postignuti zadovoljavajući rezultati. Ponekad je poduzimanje prvih koraka u rješavanju spora u okviru WTO-a dovoljno za usredotočivanje na pronalaženje rješenja na obostrano zadovoljstvo. To je bio slučaj u pravnom sporu koji je EU početkom 2022. pokrenuo protiv Ujedinjene Kraljevine, osporavajući njezin diskriminirajući **domaći program subvencija za energiju vjetra**. Program je uključivao kriterij lokalnog sadržaja, koji je pogodovao proizvodima podrijetlom iz Ujedinjene Kraljevine u odnosu na uvezene proizvode i stoga poticao poduzeća iz EU-a i Ujedinjene Kraljevine da nabavljaju ili ulažu lokalno. Samo četiri mjeseca nakon što je EU zatražio savjetovanje u WTO-u stranke su postigle dogovor i riješile spor, čime su dobavljačima iz EU-a zajamčeni jednaki uvjeti.

³ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/content/single-entry-point-0>.

⁴ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/barriers>

Osim navedenog spora s Ujedinjenom Kraljevinom, **EU je pokrenuo** tri druga spora u okviru WTO-a, dva protiv *Kine*, koja su se odnosila na diskriminirajuće trgovinske prakse za robu i usluge iz Litve i mjere koje utječu na zaštitu i provedbu prava intelektualnog vlasništva, i jedan protiv *Egipata*. U potonjem je ostvaren djelomičan napredak jer se *Egipat* obvezao poboljšati postupak registracije uvoza. Komisija trenutačno prati situaciju. Osim toga, EU je **bio uspješan u četirima tekućim sporovima u okviru WTO-a**: obvezujući i konačni pravorijeci u sporovima *Turska – farmaceutski proizvodi* i *Kolumbija – zamrznuti prženi krumpirići* bili su velika pobjeda EU-a. Komisija sad prati postupaju li stranke koje su izgubile spor u skladu s odlukama povjerenstva. EU je bio uspješan i u sporovima *Indija – IKT proizvodi* i *Indonezija – ograničenja izvoza niklove rude*, nakon čega je Indonezija podnijela žalbu na izvješće povjerenstva Žalbenom tijelu WTO-a koje nije u funkciji (pristup poznat kao „prazna žalba”). Uredba EU-a o ostvarivanju prava izmijenjena je početkom 2022. upravo kako bi se pokušalo riješiti situacije te vrste. EU-u sad može osigurati izvršenje međunarodnih obveza na koje su pristale ostale članice WTO-a, kao što su Indonezija i Indija, ako je trgovinski spor blokiran unatoč nastojanjima EU-a da u dobroj vjeri provede postupke za rješavanje sporova.

EU je 2022. bio uspješan i u **bilateralnom sporu** protiv *Južnoafričke carinske unije* koji se odnosio na ograničenja izvoza zamrznute peradi te je ostvario napredak u rješavanju određenih aspekata iznesenih u bilateralnom sporu protiv *Alžira* koji je u tijeku, a odnosi se na uvozna ograničenja.

Kako bi se nastavile donositi odluke i rješavati sporovi u okviru WTO-a i dok Žalbeno tijelo WTO-a nije u funkciji, EU je uspješno poticao sudjelovanje članova WTO-a u **Višestranom privremenom mehanizmu za arbitražu u slučaju žalbi** (MPIA), koji je uspostavljen kao privremeno rješenje dok Žalbeno tijelo WTO-a ponovno ne započne s radom. Japan mu se pridružio u ožujku 2023. kao najnoviji sudionik, a i Filipini su u postupku pridruživanja. Djelotvornost tog mehanizma provjerena je prvi put u prethodno navedenom sporu protiv *Kolumbije* u vezi s uvođenjem pristojbi za trgovinsku zaštitu na zamrznute pržene krumpiriće iz Belgije, Nizozemske i Njemačke.

Pokazalo se da se ustrajnost EU-a na svladavanju prepreka pristupu tržištu u partnerskim zemljama isplatila: 2022. vrijednost izvoza iz EU-a u treće zemlje povećala se za 7 milijardi EUR zahvaljujući radu na uklanjanju prepreka u razdoblju 2017.–2021. Komisija je uz potporu država članica i dionika uspješno uklonila **31 prepreku trgovini u 19 partnerskih zemalja** u cijelom svijetu.

Komisija je usto nastavila informirati poduzeća, posebno MSP-ove, o prednostima koje nude trgovinski sporazumi i o tome kako ih iskoristiti. Od početka rada u listopadu 2020. platforma **Access2Markets** privukla je više od pet milijuna različitih posjetitelja. Poslovni nastan u EU-u ima 70 % njezinih korisnika. Access2Markets razvio se u širu platformu u kojoj je integrirano nekoliko trgovinskih alata, pa tako uz informacije o uvozu i izvozu robe platforma nudi i novi alat za usluge i ulaganja za Kanadu i Ujedinjenu Kraljevinu („trgovinski pomoćnik”). Alat je od uvođenja korišten 9 000 puta.

Komisija blisko surađuje s drugim **institucijama EU-a** na informiranju o trgovinskim sporazumima i mjerama poduzetima za njihovu provedbu i izvršenje. Uz redovito informiranje **Europskog parlamenta** o raznim aspektima izvršenja i provedbe (npr. o suradnji Komisije i delegacija EU-a u trećim zemljama ili integraciji zaključaka preispitivanja pristupa trgovini i održivom razvoju u provedbu postojećih sporazuma) nekoliko zastupnika u EP-u poduzelo je mjere za promicanje rada na pristupu tržištu u svojim zemljama. Osim toga, Komisija je pojačala suradnju s **državama članicama** kako bi se doprlo do dionika na terenu u EU-u i partnerskim zemljama (uspostavom bližih veza između delegacija EU-a i veleposlanstava država članica). Kao što će ovo izvješće pokazati, Komisija, delegacije EU-a, Parlament i države članice zajedničkim radom povećavaju izgleda za uklanjanje prepreka pristupu tržištu, ali i sprečavaju nastanak novih. Ta su zajednička nastojanja pridonijela i uključivanju više dionika (osobito MSP-ova) te njihovu informiranju o prilikama koje donose trgovinski sporazumi EU-a, kao što su izvoz i uvoz po nultoj stopi carine uz povlašteni pristup sektorima koji bi im inače bili izvan dosega te otvaranje tržišta usluga i javne nabave. Zajednička događanja povodom **Dana pristupa tržištu** u 2022. i prvoj polovini 2023. organizirana su u Mađarskoj, Latviji, Švedskoj, Francuskoj, Hrvatskoj, Češkoj i Italiji.

Komisija je u lipnju 2022. dovršila **preispitivanje pristupa trgovini i održivom razvoju**⁵, na temelju kojeg će se ojačati provedba i izvršenje odredaba o trgovini i održivom razvoju 11 trgovinskih sporazuma EU-a s 18 partnerskih zemalja koji sadržavaju poglavlje o trgovini i održivom razvoju. U Komunikaciji o trgovini i održivom razvoju utvrđuju se prioritete politike i ključne mjere kojima će se zahvaljujući strožoj provedbi i izvršenju dodatno povećati djelotvornost trenutnog pristupa trgovini i održivom razvoju utemeljenog na angažmanu, međunarodnom okviru i standardima. Konkretno, novi pristup uključuje primjenu trgovinskih sankcija u slučaju povreda temeljnih odredaba o trgovini i održivom razvoju. Primjenjivat će se, prema potrebi, na tekuće i na buduće pregovore.

Primjerice, u **Latinskoj Americi** taj je novi pristup, u kombinaciji s nizom misija u partnerskim zemljama i regijama, omogućio dublju i izravniju suradnju s predmetnim partnerima te doveo do revizije zakona o radu u Kolumbiji i Peruu.

U izvještajnom su razdoblju, među ostalim, ratificirane i na snagu stupile **temeljne konvencije Međunarodne organizacije rada (MOR)**, i to Konvencija o zabrani prisilnog rada (br. 105) u **Japanu** te konvencije o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje (br. 87), o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje (br. 98) i o prisilnom radu (br. 29) u **Južnoj Koreji**.

Provedba obveza u području trgovine i održivog razvoja dovela je i do dodatnog usklađivanja **nacionalnog zakonodavstva** partnerskih zemalja s međunarodnim normama. Suradnja EU-a s **Vijetnamom** potaknula je aktualnu **širu reformu Zakona o radu**, kojom će se omogućiti osnivanje neovisnih sindikata, dok je suradnja EU-a s **Japanom** pridonijela oblikovanju smjernica Japana o dužnoj pažnji u pogledu ljudskih prava, kojima je znatno povećana odgovorna nabava u japanskim poduzećima, u skladu s međunarodnim standardima.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0409>

Domaće savjetodavne skupine osnovane na temelju novijih trgovinskih sporazuma EU-a nastavile su savjetovati Komisiju o stanju na terenu u partnerskim zemljama. To je Komisiji omogućilo, među ostalim, da upozori na ograničenja u *Ekvadoru* koja ometaju rad sindikata u sektoru banana i poduzme odgovarajuće mjere. Kad je riječ o *Južnoj Koreji*, domaća savjetodavna skupina Komisiji je skrenula pozornost na navodnu diskriminaciju dostavljača u Južnoj Koreji. Komisija je zatim upozorila Južnu Koreju na to pitanje u kontekstu provedbe izvješća stručnog povjerenstva u bilateralnom radnom sporu.

Domaće savjetodavne skupine u izvještajnom su razdoblju nastavile davati informacije za usmjeravanje provedbenih aktivnosti putem **preliminarnih studija** o poštenoj trgovini u andskoj regiji i institucionalnoj zaštiti rada putem platforme u Južnoj Koreji.

Komisija je završila preliminarnu analizu **prve službene pritužbe u području trgovine i održivog razvoja** koju je zaprimila **jedinstvena ulazna točka**. Podnijela ju je nizozemska nevladina organizacija CNV Internationaal u ime sindikalnih organizacija iz Kolumbije i Perua, a odnosi se na radna prava u sektoru rudarstva u tim zemljama.

Kao i kad je riječ o pristupu tržištu, Komisija pri provedbi i izvršavanju *obveza u području održivosti* održava plodan dijalog s institucijama EU-a i državama članicama. U listopadu 2022. Europski parlament donio je Rezoluciju⁶ o preispitivanju pristupa trgovini i održivom razvoju, u kojoj se pozdravlja Komunikacija Komisije i sa zadovoljstvom prima na znanje Komisijina namjera da ojača poglavlja o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a. Komisija je također pojačala suradnju s državama članicama u okviru stručne skupine za trgovinu i održivi razvoj.

Komisija je na višoj razini nastavila i suradnju s **Europskim gospodarskim i socijalnim odborom**, posebno s obzirom na njegovu ulogu u pružanju potpore domaćim savjetodavnim skupinama. Treći sastanak svih domaćih savjetodavnih skupina EU-a održan je 17. travnja 2023. i okupio je 130 sudionika iz 11 domaćih savjetodavnih skupina EU-a.

Posljednje, ali ne manje važno, došlo je do važnih promjena u završnoj fazi izrade zakonodavnog paketa instrumenata EU-a. EU je 2022. **donio tri nova samostalna instrumenta** koji utječu na trgovinu. Iako sami po sebi nisu alati za osiguranje ispunjenja dogovorenih obveza u području trgovine, Uniji omogućuju da učinkovitije djeluje protiv gospodarske prisile (instrument za borbu protiv prisile) i uspostavi ili ponovno uspostavi ravnopravne uvjete (instrument za međunarodnu nabavu i Uredba o stranim subvencijama) te tako popuni prazninu u međunarodnim pravilima.

- Parlament i Vijeće postigli su 6. lipnja 2023. dogovor o **instrumentu za borbu protiv prisile**⁷. Novom uredbom zaštitit će se interesi EU-a i država članica u slučaju gospodarske prisile, odnosno ako treća zemlja mjerama koje utječu na

⁶ Rezolucija Europskog parlamenta od 6. listopada 2022.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022IP0354>

⁷ https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/protecting-against-coercion/qa-political-agreement-anti-coercion-instrument_en

trgovinu ili ulaganje prisiljava EU ili državu članicu da donese određenu odluku, u bilo kojem području svoje nadležnosti Glavni je cilj uredbe zapravo odvratanje od i sprečavanje gospodarske prisile. Novom uredbom propisuje se i međunarodna suradnja u pogledu gospodarske prisile. Očekuje se da će stupiti na snagu u četvrtom tromjesečju 2023.

- Uredba o **instrumentu za međunarodnu nabavu**⁸ stupila je na snagu 29. kolovoza 2022. te će nakon istražne faze omogućiti EU-u da dobavljačima iz zemalja u kojima ne postoji sličan pristup nabavi ograniči pristup tržištima javne nabave EU-a. Komisija je na platformi Access2Markets objavila elektronički obrazac koji države članice i industrija mogu koristiti za podnošenje pritužaba, a u Službenom listu smjernice za javne naručitelje i naručitelje o načinu primjene mjera instrumenta za međunarodnu nabavu.
- **Uredba o stranim subvencijama**⁹ stupila je na snagu 12. srpnja 2023. te je njome uspostavljen nov i sveobuhvatan skup pravila za rješavanje problema narušavanja tržišta uzrokovanih stranim subvencijama koje su dodijeljene poduzećima koja se natječu na unutarnjem tržištu ili nadmeću na natjecajima javnog sektora. Uredbom se popunjava regulatorna praznina u pravilima EU-a o tržišnom natjecanju, javnoj nabavi i trgovini.

I.2. Opseg ovog izvješća

Ovo je treće konsolidirano **godišnje izvješće**¹⁰ o mjerama za provedbu i izvršenje u području trgovine čiji je cilj osigurati provedbu i izvršenje multilateralnih obveza (u okviru WTO-a) i obveza utvrđenih u bilateralnim sporazumima o povlaštenoj trgovini. Sadržava pregled glavnih aktivnosti i postignuća, koje je 2022. i u prvom tromjesečju 2023. usmjeravao Komisijin glavni službenik za nadzor provedbe trgovinskih pravila¹¹.

Popratni radni dokument službi Komisije¹² sadržava dodatne informacije kojima se nadopunjava odjeljak II.2. izvješća o 39 glavnih povlaštenih bilateralnih sporazuma EU-a.

Na **internetskim stranicama Komisije**¹³ dostupne su informacije kojima se nadopunjava ovo izvješće, a odnose se na: i. razvoj trgovine EU-a s povlaštenim trgovinskim partnerima 2022.,

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32022R1031>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2560&qid=1673254237527>

¹⁰ Drugo izvješće objavljeno je 11. listopada 2022. i dostupno je na: [Registar dokumenata Komisije – COM\(2022\) 730 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/com(2022)730).

¹¹ Informacije o uloji glavnog službenika za nadzor provedbe trgovinskih pravila dostupne su na: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/chief-trade-enforcement-officer_en

¹² Radni dokument službi Komisije „Pojedinačni informativni listovi o provedbi trgovinskih sporazuma EU-a” (SWD(2023) 740) <https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/e0e79f42-9797-4d5d-a5c3-f00eb26b8676/details>

¹³ Komisija/Glavna uprava za trgovinu, stranica s podacima o provedbi i izvršenju: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/implementing-and-enforcing-eu-trade-agreements_en

ii. korištenje tarifnih povlastica pri izvozu iz EU-a i uvozu u EU po povlaštenom trgovinskom partneru za EU i za države članice te iii. stope iskorištenosti carinskih kvota.

Iako je ovo izvješće usmjereno na provedbu i izvršenje u okviru trgovinskih sporazuma EU-a, trebalo bi ga promatrati i u okviru širega konteksta gospodarske sigurnosti i mjera izvršenja u posebnim područjima o kojima **Komisija podnosi zasebna izvješća**:

- upotreba **instrumenata trgovinske zaštite** (antidampinške, antisubvencijske i zaštitne mjere) predmet je Komisijinih godišnjih izvješća o trgovinskoj zaštiti¹⁴;
- praćenje i suzbijanje krivotvorenja, piratstva i drugih povreda **prava intelektualnog vlasništva** predmet su Komisijinih publikacija koje se izmjenično objavljuju svake dvije godine: izvješće o pravima intelektualnog vlasništva¹⁵ i popis za praćenje piratstva¹⁶;
- **provjera izravnih stranih ulaganja i kontrola izvoza robe s dvojnog namjenom**, strateški alati EU-a za kontrolu trgovine i ulaganja radi sigurnosti, predmet su Komisijinih godišnjih izvješća o provjeri izravnih stranih ulaganja¹⁷ i o Uredbi o kontroli izvoza (Uredba (EU) 2021/821)¹⁸;
- primjena **općeg sustava povlastica EU-a (OSP)**¹⁹ predmet je Komisijinih izvješća o OSP-u.

¹⁴ 41. izvješće Komisije o trgovinskoj zaštiti, doneseno 6. rujna 2023.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0506&qid=1694161661994> i radni dokument službi Komisije: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0287&qid=1694161661994>

¹⁵ Najnovije izvješće o zaštiti i provedbi prava intelektualnog vlasništva u trećim zemljama objavljeno je 17. svibnja 2023. i dostupno je na: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-releases-its-report-intellectual-property-rights-third-countries-2023-05-17_en

¹⁶ Najnoviji popis za praćenje krivotvorina i piratstva objavljen je 1. prosinca 2022. i dostupan je na: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-latest-counterfeit-and-piracy-watch-list-2022-12-01_en

¹⁷ Treće godišnje izvješće o provjeri izravnih stranih ulaganja u Uniju i radni dokument službi Komisije od 19. listopada 2023.: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2023\)590&lang=hr](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2023)590&lang=hr)

¹⁸ Ažurirana statistika kontrole izvoza robe s dvojnog namjenom (2021.): [COMMISSION-STAFF-WORKING-DOCUMENT-Statistical-update-on-dual-use-export-control-2021-2.pdf](https://ec.europa.eu/economic_sanctions/documents/COMMISSION-STAFF-WORKING-DOCUMENT-Statistical-update-on-dual-use-export-control-2021-2.pdf) (europeanactions.com)

¹⁹ Posljednje izvješće o primjeni Uredbe o OSP-u: JOIN(2023) 34.

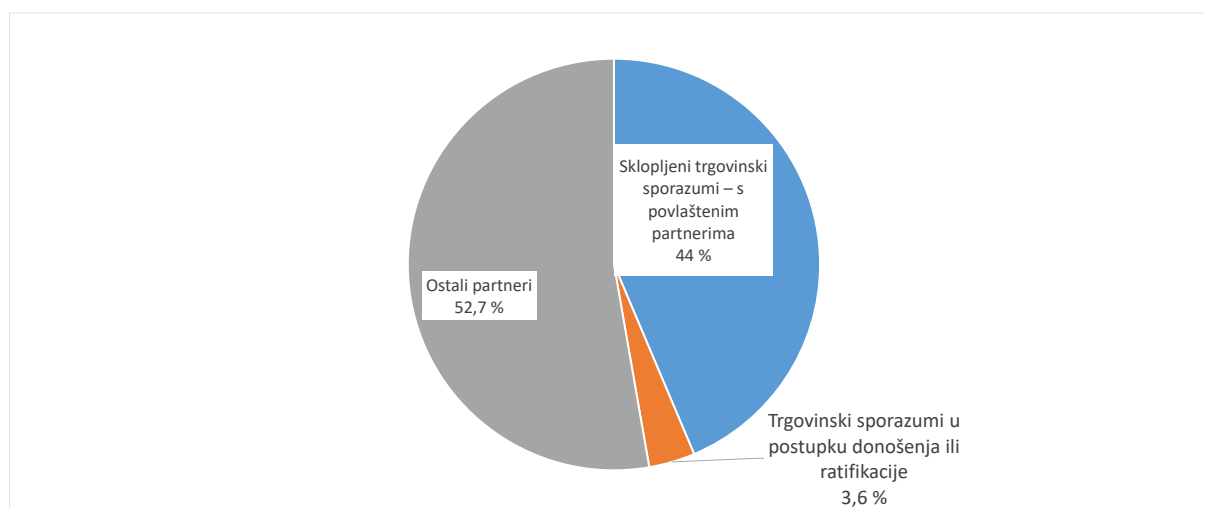
II. Potpuno iskorištavanje prilika koje nude trgovinski sporazumi EU-a

II.1. Trgovanje s povlaštenim partnerima – glavna kretanja u 2022.

U 2022. godini 44 % trgovine EU-a odvijalo se u okviru sporazumâ o povlaštenoj trgovini...

U 2022. vrijednost trgovine robom između EU-a i njegova 74 povlaštena partnera iznosila je 2 434 milijarde EUR, što je 44 % ukupne vanjske trgovine EU-a²⁰. Vrijednost izvoza iz EU-a u zemlje koje su povlaštene partneri dosegla je 1 254 milijarde EUR, dok je vrijednost uvoza iz tih zemalja u EU iznosila 1 180 milijardi EUR. Ako bi se dodali sporazumi koji su u postupku donošenja ili ratifikacije (3,6 %) ²¹, udio trgovine EU-a s povlaštenim partnerima povećao bi se na više od 47 %.

Slika 1: Vanjska trgovina EU-a (2022.)

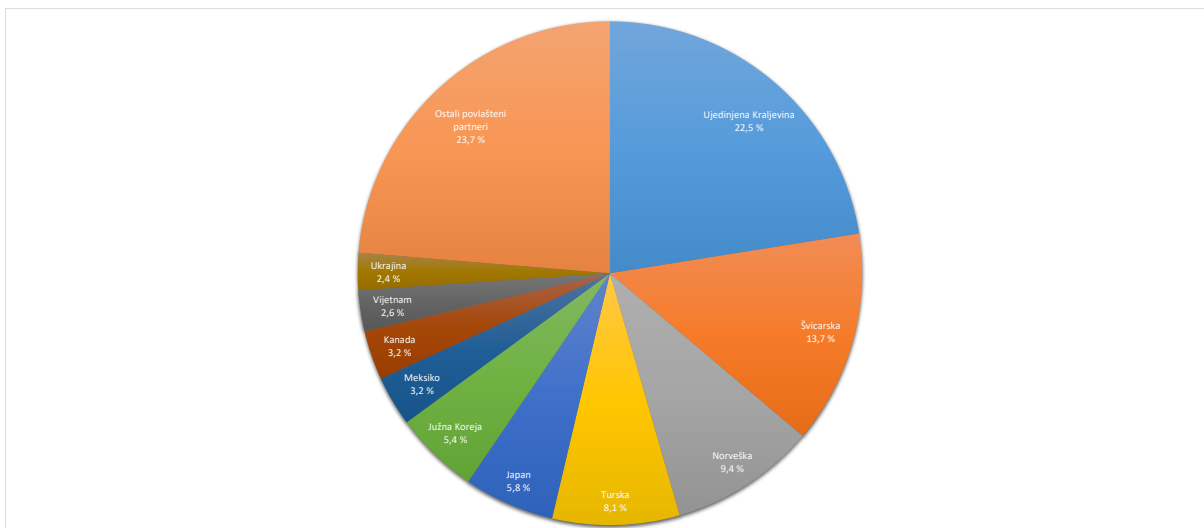
Izvor: Eurostat, Comext (statistički podaci preuzeti u travnju 2023.).

Kako je prikazano na slici 2, Ujedinjena Kraljevina i dalje je najveći povlaštenu partner EU-a. Trgovina s njome čini 22,5 % trgovine između EU-a i njegova 74 povlaštena partnera, a nakon nje slijede Švicarska (13,7 %), Norveška (9,4 %), Turska (8,1 %) i Japan (5,8 %). Trgovina s tih pet partnera zajedno činila je gotovo 60 % trgovine EU-a s povlaštenim partnerima u 2022.

Slika 2: Trgovina robom u EU-u po povlaštenom partneru (2022.)

²⁰ Navedenih 44 % (plavo polje grafikona) uključuje Meksiko i Čile, s kojima EU primjenjuje postojeće trgovinske sporazume do ratifikacije moderniziranih sporazuma.

²¹ Uz Novi Zeland i partnere u okviru Mercosura (Argentina, Brazil, Paragvaj i Urugvaj) to su: Benin, Burkina Faso, Burundi, Cabo Verde, Gambija, Gvineja, Gvineja Bisau, Haiti, Kenija, Liberija, Mali, Mauritanija, Niger, Nigerija, Ruanda, Senegal, Sijera Leone, Tanzanija, Togo i Uganda, vidjeti: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en.

Izvor: Eurostat, Comext (statistički podaci preuzeti u travnju 2023.).

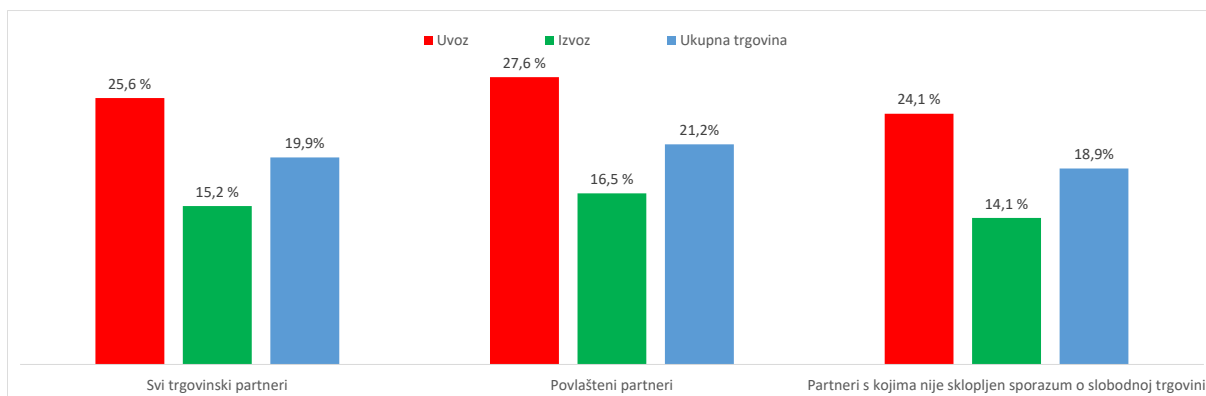
Kad je riječ o trgovini između EU-a i ostatka svijeta u 2022., Ujedinjena Kraljevina ostala je treći najveći trgovinski partner EU-a (nakon SAD-a i Kine), Švicarska je na četvrtom mjestu, a slijedi je Rusija. Norveška, Turska, Japan, Južna Koreja i Indija zauzeli su od šestog do desetog mjesta, ispred Ukrajine (koja je 15. najveći trgovinski partner EU-a).

Vrijednost **izvoza iz EU-a u Rusiju** od 2021. do 2022. smanjila se za 38 % (s 89 milijardi EUR na 55 milijardi EUR), dok se količina izvezene robe prepolovila (sa 16 na 8 milijuna tona). U istom se razdoblju vrijednost uvoza iz Rusije u EU povećala za 24 % zbog velikog porasta cijena energije, dok se s količina uvezene robe smanjila za 33 % (s 386 na 258 milijuna tona). S druge strane, povećao se uvoz važnih ulaznih materijala, kao što su energetske proizvodi i sirovine, od povlaštenih i ostalih trgovinskih partnera EU-a. Primjerice, u prvom tromjesečju 2023. udio Rusije u uvozu energetskih proizvoda u EU bio je manji od četvrtine zajedničkog udjela Norveške, Ujedinjene Kraljevine i SAD-a.

Trgovina robom između EU-a i povlaštenih partnera nastavila je bilježiti veći rast od ukupne trgovine EU-a, ako se isključe energetske proizvodi

Kao i u razdoblju 2020.–2021., vrijednost trgovine između EU-a i povlaštenih partnera od 2021. do 2022. povećala se više (za 21,2 %) od vrijednosti trgovine između EU-a i nepovlaštenih partnera (18,9 %) i svih trgovinskih partnera (19,9 %), ako se isključe energetske proizvodi.

Slika 3: Godišnji rast trgovine robom u EU-u po vrsti partnera (2021.–2022.), isključujući energiju

Izvor: Eurostat, Comext (statistički podaci preuzeti u travnju 2023.).

Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima s povlaštenim partnerima i dalje je snažan stup globalnog položaja EU-a kao vodećeg trgovca

EU je i dalje vodeći svjetski trgovac poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, s uvozom vrijednim 171 milijardu EUR i izvozom vrijednim 229 milijardi EUR u 2022. Unatoč globalnom povećanju cijena obujam poljoprivredno-prehrambenih proizvoda kojima se trguje općenito se nije smanjio u 2022., a povremeno je čak i rastao. **Široka mreža trgovinskih sporazuma** EU-a pridonijela je tom kretanju.

Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima između EU-a i 74 povlaštena partnera 2022. se povećala za 21,2 %. Ta je stopa rasta jednaka stopi rasta ukupne trgovine robom u EU-u (isključujući energiju), slična je stopi rasta trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima između EU-a i svih trgovinskih partnera (22,2 %), a manja je od stope rasta trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima između EU-a i partnera s kojima nije sklopljen trgovinski sporazum (23,3 %).

Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u zemlje koje su povlašteni partneri povećao se više (za 17,5 %) od izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz EU-a u sve trgovinske partnere, koji se u istom razdoblju povećao za 15,8 %, te više od izvoza u zemlje koje nisu povlašteni partneri, koji je također zabilježio znatan, ali ipak niži (13,5 %) porast. Glavni pokretači tog trenda u poljoprivredno-prehrambenom sektoru bili su žitarice i pripravci od žitarica, a potom mliječni proizvodi.

Ujedinjena Kraljevina i dalje je bila glavno odredište za izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz EU-a među povlaštenim partnerima²², ali i općenito²³, s udjelom većim od petine (21 %) ukupnog izvoza iz EU-a. Ujedinjena Kraljevina bila je i izvozno odredište u kojem je 2022. zabilježen najveći rast izvoza iz EU-a (za +5,9 milijardi EUR, tj. +14 %), a slijedili su je Sjedinjene Američke Države i Maroko. Kad je riječ o vrijednosti izvoza, Sjedinjene Američke Države ostale su drugo glavno izvozno odredište za poljoprivredno-prehrambene proizvode EU-a, nakon Ujedinjene Kraljevine i ispred Kine i Švicarske.

²² Švicarska, koja je 2022. bila odredište za 5 % izvoza iz EU-a, i Japan (4 %) zauzimali su drugo i treće mjesto među povlaštenim partnerima EU-a.

²³ Sjedinjene Američke Države bile su na drugom mjestu s 13 % izvoza iz EU-a u 2022., a slijedila ih je Kina sa 7 % ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz EU-a.

Povećanje postotka **uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda** iz zemalja koje su povlašteni partneri u EU bilo je 2022. nešto manje (28 %) u usporedbi s povećanjem uvoza iz svih partnerskih zemalja (32 %) i s povećanjem uvoza iz partnerskih zemalja s kojima nije potpisan trgovinski sporazum (37,1 %). Manje povećanje uvoza iz zemalja koje su povlašteni partneri vjerojatno je povezano sa sastavom uvoza. Primjerice, proizvodi od uljarica (npr. soja) i kava, dva ključna uvozna proizvoda EU-a čije su se cijene (a time i vrijednost uvoza) najviše povećale, gotovo se isključivo uvoze iz zemalja koje nisu povlašteni partneri (tj. iz Brazila, Argentine i Sjedinjenih Američkih Država).

Ukupno gledano, Ujedinjena Kraljevina bila je glavni izvor uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u EU (9 % ukupnog uvoza), uz povećanje za 28,4 % (u skladu s prosječnim rastom uvoza iz svih zemalja koje su povlašteni partneri). Riječ je o preokretu u odnosu na situaciju 2021., kad je zabilježen pad uvoza za 24,5 %. To je i naznaka da su se trgovci iz Ujedinjene Kraljevine naviknuli na preglede i provjere zdravstvenog stanja biljaka i životinja, među ostalim i pošiljaka poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, koje EU primjenjuje od siječnja 2021.

Među povlaštenim partnerima **Ukrajina** je 2022. bila drugi najveći izvor uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u EU (8 % uvoza).

Trgovinski sporazumi EU-a olakšavaju i diversifikaciju te pridonose poboljšanju sigurnosti opskrbe hranom

Trgovinski sporazumi EU-a pridonijeli su 2022. diversifikaciji trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u EU-u radi odmicanja od Rusije i okretanja drugim trgovinskim partnerima te prevladavanju poteškoća u pogledu sigurnosti opskrbe hranom u EU-u i partnerskim zemljama nakon ničim izazvanog i neopravdanog agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine:

- Ukrajina je 2022. prestigla Sjedinjene Američke Države kao treći najveći izvor ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (nakon Brazila i Ujedinjene Kraljevine).
- U skladu s preuzetom obvezom očuvanja globalne sigurnosti opskrbe hranom, koju je ugrozio ničim izazvan i neopravdan agresivni rat Rusije protiv Ukrajine, EU je 2022. povećao izvoz pšenice u zemlje južnog susjedstva, u prvom redu Alžir (4,9 milijuna tona), Maroko (4,1 milijun tona) i Egipat (2,9 milijuna tona). To je bilo olakšano sporazumima o pridruživanju između EU-a i tih partnera.

Za razliku od ukupne trgovine EU je u trgovini robom s povlaštenim partnerima ipak bilježio suficit, iako se on smanjuje

Za razliku od ukupne trgovine, EU je 2022. bilježio suficit od 73 milijarde EUR u trgovini robom s povlaštenim partnerima. Riječ je o smanjenju od 131 milijarde EUR u odnosu na 204 milijarde EUR u 2021. Više od 60 % suficita u trgovini između EU-a i povlaštenih partnera može se pripisati poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

S druge strane, u trgovini robom između EU-a i ostatka svijeta zabilježen je deficit od 432 milijarde EUR, što je smanjenje u odnosu na suficit od 55 milijarde EUR u 2021. i najniža razina od 2002. Do toga je ponajprije došlo zbog toga što je krajem 2021. naglo porasla vrijednost energetskih proizvoda i taj se rast nastavio tijekom cijele 2022. Vrijednost uvoza energetskih proizvoda skočila je za 113,5 % u odnosu na 2021. To je dodatan iznos od 443,3 milijarde EUR, što je polovina ukupnog povećanja uvoza u EU.

Komisija je 2022., u skladu s odgovarajućim uredbama EU-a, ponovno pratila uvoz određenih industrijskih i poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u EU...

Posebne obveze praćenja koje se odnose na trgovinu robom s Južnom Korejom i partnerima iz Latinske Amerike

*Komisija je u skladu s Uredbom (EU) br. 511/2011²⁴ pratila **južnokorejski uvoz glavnih automobilskih dijelova i elektronike** od najvažnijih dobavljača izvan EU-a. U 2022. južnokorejski uvoz motora s unutarnjim izgaranjem (benzinskih i dizelskih) i njihovih dijelova blago se povećao u odnosu na 2021. (+8 %), kao i uvoz glavnih automobilskih dijelova (+11 %). Na temelju tih statističkih podataka o trgovini nije moguće uspostaviti vezu između dopuštanja povrata carine na temelju trgovinskog sporazuma s Južnom Korejom i povećanja uvoza automobila iz Južne Koreje u EU (za 29 %).*

*Komisija je pratila i uvoz **svježih banana iz Kolumbije, Ekvadora, Perua i Srednje Amerike** u EU, u skladu s uredbama (EU) br. 19/2013²⁵ i (EU) br. 20/2013²⁶. Sveobuhvatno izvješće²⁷ o funkcioniranju tržišta banana u EU-u nakon isteka mehanizma stabilizacije za banane predstavljeno je Europskoj komisiji 29. kolovoza 2022. U izvješću je potvrđeno da je trgovinskom politikom EU-a uspostavljena odgovarajuća ravnoteža među različitim ciljevima jer su se poštovale međunarodne obveze, a istovremeno zadovoljila povećana potražnja u EU-u. Uvoz svježih banana iz Kolumbije u EU povećao se 2022. za 1,6 %, dok se uvoz iz Ekvadora i Perua smanjio za 11 % odnosno 20 % u usporedbi s 2021. Komisija će nastaviti s redovnim analizama stanja tržišta i proizvođača banana iz EU-a te prema potrebi ispitati situaciju u suradnji s državama članicama i dionicima.*

Trgovina uslugama povećala se i EU je održao suficit u trgovini s povlaštenim partnerima i ostatkom svijeta

²⁴ Uredba (EU) br. 511/2011 (SL L 145, 31.5.2011., str. 19.); <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R0511>.

²⁵ Uredba (EU) br. 19/2013 (SL L 17, 19.1.2013., str. 1.); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0019>.

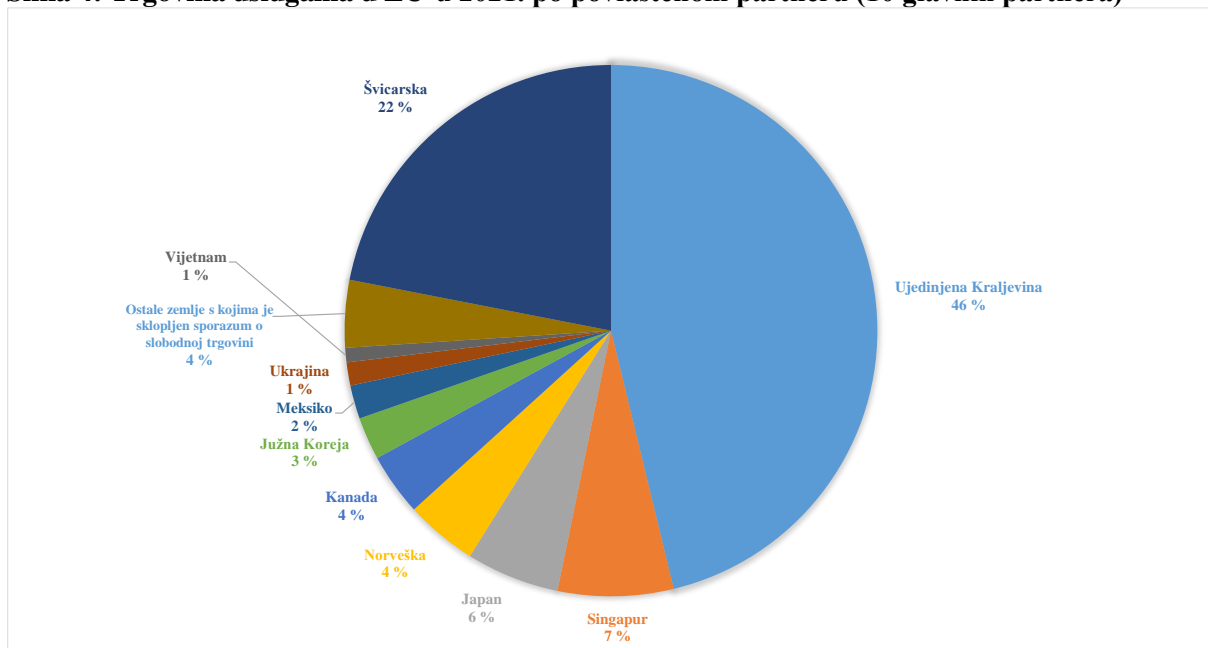
²⁶ Uredba (EU) br. 20/2013 (SL L 17, 19.1.2013., str. 13.); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0020>

²⁷<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11960-2022-INIT/hr/pdf>.

U 2021. vrijednost trgovine uslugama sa sva 74 povlaštena partnera (prema najnovijim dostupnim podacima) iznosila je 925 944 milijuna EUR (46 % ukupne trgovine uslugama u EU-u). Povećala se za 6,7 %, tj. manje nego vrijednost trgovine uslugama između EU-a i ostatka svijeta (koja se povećala za 10 %) i vrijednost trgovine između EU-a i nepovlaštenih trgovinskih partnera (koja se povećala za 13 %).

U 2021. **povećao se suficit u trgovini uslugama između EU-a i povlaštenih partnera** (porast od 57 milijardi EUR, sa 79 milijardi EUR u 2020. na 136 milijardi EUR u 2021.) i svih trgovinskih partnera. Za potonju je skupinu skok bio još veći iako je početna razina bila niža (porast od 112 milijardi EUR, s 9 milijardi EUR u 2020. na 121 milijardu EUR u 2021.).

Slika 4: Trgovina uslugama u EU-u 2021. po povlaštenom partneru (10 glavnih partnera)

Izvor: Eurostat, platna bilanca (BOP_ITS6_DET, statistički podaci preuzeti u travnju 2023.).

Ukupna trgovina uslugama u EU-u dosegla je 2 bilijuna EUR 2021. i činila trećinu ukupne trgovine EU-a 2022.²⁸ EU je najveći svjetski izvoznik usluga (26 % globalnog izvoza usluga).

II.2. Promicanje provedbe trgovinskih sporazuma EU-a u Aziji, Sjevernoj i Južnoj Americi, zemljama susjedstva te u afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama

²⁸ Najnoviji podaci za trgovinu uslugama odnose se na 2021., a preuzeti su iz Eurostatove statistike platne bilance: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_ITS6_DET_custom_6174487/default/table;podaci za](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_ITS6_DET_custom_6174487/default/table;podaci%20za)

Ovaj se pododjeljak odnosi na provedbu i izvršenje bilateralnih trgovinskih sporazuma EU-a. Opisan je Komisijin rad, s jedne strane, na informiranju poduzeća o prilikama koje im nude trgovinski sporazumi i, s druge strane, na praćenju provedbe odgovarajućih obveza u partnerskim zemljama. Komisija je prema potrebi jačala mjere izvršenja. U tom su kontekstu rano utvrđivanje, sprečavanje i uklanjanje prepreka pristupu tržištu i povreda odredaba o trgovini i održivom razvoju ostali prioriteti, na kojima se radilo u bliskoj suradnji s državama članicama i dionicima. Delegacije EU-a²⁹ imaju ključnu ulogu u podupiranju tog rada.

A. Informiranje o pogodnostima trgovinskih sporazuma i njihovo promicanje

Informiranje poduzeća o trgovinskim sporazumima i dalje je prioritet

Komisija je nastavila informirati poduzeća iz EU-a o trgovinskim sporazumima EU-a i prednostima koje im oni nude pri nadmetanju na tržištima trećih zemalja. To je posebno važno za MSP-ove. Objavljeni su vodiči o novim i postojećim sporazumima i njihovim posebnim elementima i održana su informativna događanja u okviru projekata koji se financiraju sredstvima EU-a.

Neki su od primjera sljedeći:

- zajedničko **događanje** u rujnu 2022. povodom **pete godišnjice CETA-e**, kojemu je prisustvovalo 90 sudionika. Zajednički su ga organizirali Komisija i EUCCAN, Gospodarska komora Europske unije u Kanadi,
- **detaljni vodiči o postojećim sporazumima**, kao što je vodič za dobavljače iz EU-a o **javnoj nabavi u Japanu**³⁰. Namjena mu je pomoći poduzećima u EU-u koja žele ponuditi radove, robu ili usluge javnim subjektima u Japanu putem javne nabave ili sličnih postupaka,
- mnoštvo **materijala kako bi se dionike unaprijed obavijestilo o novim sporazumima i kako bi im se pomoglo da se za njih pripreme** prije njihova stupanja na snagu. Primjerice, u prosincu 2022., kad je EU zaključio pregovore o naprednom okvirnom sporazumu s Čileom, poduzete su takve mjere, uključujući objavu informativnih članaka i infografika. Slične su aktivnosti provedene kad je EU u lipnju 2022. zaključio pregovore o budućem suvremenom trgovinskom sporazumu s **Novim Zelandom** i godinu dana kasnije uoči potpisivanja tog sporazuma 9. srpnja 2023. Tom su prilikom objavljeni informativni članak, infografike i dokument s odgovorima na najčešća pitanja³¹.

²⁹ Glavna uprava za trgovinu ima više od 200 zaposlenika koji rade na trgovinskim pitanjima u više od 50 delegacija EU-a.

³⁰ U vodiču se objašnjavaju glavne promjene opsega aktivnosti javne nabave koje su uvedene Sporazumom o gospodarskom partnerstvu (SGP) između EU-a i Japana te se daje pregled pooštrenih pravila o transparentnosti: https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/country-assets/tradoc_159028.pdf

³¹ [Trgovinski sporazum između EU-a i Novog Zelanda: nove mogućnosti za održivi gospodarski rast \(europa.eu\)](https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/country-assets/tradoc_159028.pdf).

B. Provedba bilateralnih trgovinskih sporazuma EU-a

Tijekom životnog ciklusa bilateralnih trgovinskih sporazuma EU-a Komisija koristi **institucionalne strukture** za mnoštvo raznih ciljeva, od sprečavanja i uklanjanja prepreka do suradnje s partnerskim zemljama i pregovora o dodatnom pristupu tržištu. U izvještajnom razdoblju ostvaren je dobar napredak, što će sljedeći odjeljak pokazati, među ostalim i na pojedinačnim primjerima.

Komisija je nastavila suradnju s partnerskim zemljama u okviru zajedničkih odbora za trgovinu radi povećanja pristupa tržištu za izvoz iz EU-a

Primjerice, 30. studenog 2022. **Odbor za trgovinu EU-a i Južne Koreje** donio je odluku o dodavanju još 44 oznake zemljopisnog podrijetla EU-a i 41 oznake zemljopisnog podrijetla Južne Koreje u trgovinski sporazum između EU-a i Južne Koreje od 1. siječnja 2023.

Na prvom sastanku **Carinskog odbora EU-a i Singapura** 20. prosinca 2022. donesena je odluka da se sustav „ovlaštenih izvoznika” zamijeni „registriranim izvoznicima” (izmjenom odgovarajućeg protokola)³². Ta promjena znači da od 1. siječnja 2023. izvoznici piva iz EU-a mogu lakše koristiti carinske povlastice.

Strukture odbora pridonijele su i ranom utvrđivanju i sprečavanju prepreka

- Primjerice, suradnja u okviru trgovinskog sporazuma između **EU-a i zemalja Andske zajednice** pomogla je Komisiji u sprečavanju dviju prepreka u **Kolumbiji**: prva se odnosila na **alkoholna pića**, a od izvoznika bi zahtijevala dostavu dodatnih certifikata o dobroj proizvođačkoj praksi. Kolumbija je pristala izmijeniti svoje propise kako bi uklonila taj zahtjev, a Komisija nastavlja pratiti situaciju. Do donošenja novog zakona pronađeno je privremeno rješenje. Druga se odnosila na **zahtjeve u pogledu upotrebe obogaćenog brašna**, među ostalim za proizvode s niskim udjelom brašna, i otežala bi uvoz iz EU-a.

Bilateralna suradnja na temelju Sporazuma o pridruživanju između EU-a i **Tunisa** pomogla je EU-u da 2022. **izbjegne povećane carine koje se primjenjuju prema načelu najpovlaštenije nacije utvrđene** u novom zakonu o financijama iz prosinca 2021., koje bi bile utjecale na brojne industrijske proizvode iz EU-a³³.

³² Protokol 1. uz trgovinski sporazum između EU-a i Singapura odnosi se na definiciju „proizvoda s podrijetlom” i na načine administrativne suradnje.

³³ S mjerom se općenito nastavilo, ali su određeni proizvodi od velikog izvoznog interesa za EU uklonjeni s popisa.

Odbori su odigrali važnu ulogu i u uklanjanju prepreka, ponajprije u najteže pogođenom sektoru poljoprivredno-prehrambenih proizvoda

Primjerice, nakon intenzivnih rasprava u relevantnim odborima CETA-e **Kanada** je 30. lipnja 2022. konačno ukinula oslobođenje od savezne trošarine za lokalna (kanadska) vina. U prošlosti su lokalna vina, za razliku od onih uvezenih iz EU-a, bila oslobođena mjere istovrsne *ad valorem* pristojbi „iza granice” većoj od 9 %.

Kad je riječ o **Ekvadoru**, EU se u odgovarajućim odborima osnovanima na temelju trgovinskog sporazuma između EU-a i zemalja Andske zajednice zauzima za i postigao uklanjanje dviju prepreka koje su ograničavale potencijal izvoza EU-a u poljoprivrednom sektoru:

- jedna se odnosila na **ekvadorski protekcionistički uvozni režim za poljoprivredne proizvode**, u kojem su se izdavale neautomatske dozvole na temelju procjene nacionalne proizvodnje i potrošnje, što je dovodilo do nepotrebnih kašnjenja i nesigurnosti u trgovini poljoprivrednim proizvodima³⁴. Nakon opetovanih razgovora između Ekvadora i delegacije EU-a, u kojima su sudjelovali i države članice i poduzeća, Ekvador je 22. studenog 2022. uspostavio novi, predvidljiv i tržišno usmjeren sustav,
- druga, dugogodišnja prepreka bila je desetogodišnja **zabrana uvoza proizvoda od mlijeka u prahu iz EU-a**, za koju se činilo da je povreda trgovinskog sporazuma između EU-a i zemalja Andske zajednice. I u tom je slučaju Komisija preko delegacije EU-a u Quitu pomno koordinirala svoju intervenciju s državama članicama i industrijom, što je navelo nadležna tijela da zatraže pravno mišljenje (od državnog odvjetnika). Mišljenje je potvrdilo da je zabrana povreda obveza Ekvadora i potaknulo Ministarstvo poljoprivrede da izda nove neautomatske uvozne dozvole za proizvode od mlijeka u prahu iz EU-a.

U 2022. nisu se rješavala samo poljoprivredna pitanja. Drugi su se slučajevi odnosili na diskriminirajuće propise uvedene za industrijske proizvode i usluge, npr. medicinske proizvode u Japanu i Izraelu te maloprodajni sektor u Moldovi.

- U prvom je slučaju blizak timski rad delegacije EU-a i predmetnih japanskih poslovnih udruženja pridonio poboljšanju složenih **japanskih propisa o medicinskim proizvodima**, i to uvođenjem **jedinstvenih zahtjeva za označivanje**. Nove se odredbe primjenjuju od 31. srpnja 2023. a zahvaljujući njima za poduzeća iz EU-a smanjit će se troškovi trgovine čija se vrijednost procjenjuje na od 6 do 9 milijardi EUR.

³⁴ EU je intervenirao jer taj režim nije bio usklađen ni s trgovinskim sporazumom između EU-a i zemalja Andske zajednice ni s pravilima WTO-a i utjecao je na primjenu carinskih kvota EU-a.

- Drugi se slučaj odnosio na odobravanje medicinskih proizvoda u **Izraelu**. Nakon intenzivnih rasprava s nadležnim tijelima Izrael je pristao kao prihvatljive za ubrzani postupak odobravanja³⁵ priznati i proizvode iz Luksemburga i država članica koje su Uniji pristupile 2004. To znači da će i izvoznici iz tih zemalja sad moći mnogo brže dobiti odobrenje za svoje medicinske proizvode, čime je okončana diskriminacija među državama članicama. Iako je to trenutačno omogućeno pilot-projektom, konačna zakonodavna izmjena još nije donesena. Vrijednost izvoza medicinskih proizvoda iz EU-a u Izrael 2022. je iznosila 409 milijuna EUR.
- Treći primjer odnosio se na **nacionalno trgovačko pravo Moldove**, u skladu s kojim je najmanje 50 % prehrambenih proizvoda u trgovinama na malo moralo biti moldovskog podrijetla, što je u suprotnosti s načelom nediskriminacije uvezenih proizvoda u skladu s detaljnim i sveobuhvatnim područjem slobodne trgovine (DCFTA) između EU-a i Moldove i propisima WTO-a. Nakon suradnje na visokoj razini u okviru DCFTA-a Moldova je u kolovozu 2022. ukinula navedenu obvezu nametnutu trgovcima na malo, s učinkom od 26. veljače 2023.
- Četvrti se slučaj odnosio na **peruanske** zahtjeve za **izdavanje dozvola** i kvalifikacije u području usluga. Zahtjevi su se sastojali od tehničke analize i **testiranja hrane i hrane za životinje** za izvoz i nisu bili objektivni i transparentni te se njima diskriminiralo strana nerezidentna društva. Nakon suradnje EU-a s predmetnim peruanskim tijelima u nadležnim odborima osnovanima trgovinskim sporazumom između EU-a i Perua, Peru je izmijenio zakonodavstvo te sad ima objektivne i nediskriminirajuće zahtjeve za izdavanje dozvola i kvalifikacije.

Zahvaljujući mreži trgovinskih sporazuma EU-a, poboljšana je suradnja u mnogim područjima, od regulative i standarda do sirovina

Služeći se institucionalnim strukturama trgovinskih sporazuma EU-a kao platformom Komisija je 2022. nastavila **suradnju s razvijenim partnerskim zemljama**, koja je obuhvaćala cijeli zemljopisni spektar i čitav niz pitanja od zajedničkog interesa, a bila je olakšana odgovarajućim trgovinskim sporazumima. U nastavku su navedeni primjeri te suradnje.

- **Digitalna partnerstva** sklopljena su 2022. s Japanom i Južnom Korejom te početkom 2023. sa Singapurom kako bi se poboljšala suradnja u područjima digitalne infrastrukture, vještina, digitalne transformacije poduzeća i digitalizacije javnih usluga. EU je na temelju tih načela digitalne trgovine 20. srpnja 2023. sa Singapurom pokrenuo pregovore o obvezujućim pravilima o digitalnoj trgovini³⁶.

³⁵ Priznavanje je pilot-projekt, koji će se nastaviti do donošenja i stupanja na snagu zakonodavne izmjene.

³⁶ https://policy.trade.ec.europa.eu/news/joint-statement-launch-negotiations-eu-singapore-digital-trade-agreement-2023-07-20_en

- Suradnja s **Južnom Korejom**:
 - uspostavljanje **zelenog partnerstva** 22. svibnja 2023. radi jačanja bilateralne suradnje i razmjene primjera najbolje prakse koji se odnose na djelovanje u području klime, prelazak na čistu i pravednu energiju, zaštitu okoliša i druga područja zelene tranzicije;
 - **e-potvrde** i usklađivanje zdravstvenih certifikata kako bi se dodatno olakšala trgovina nekim prerađenim poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Nastavili su se i razgovori o ažuriranju prilogâ trgovinskom sporazumu o automobilima i elektronici, a EU i Južna Koreja raspravljali su i o tome kako uspostaviti ravnopravne uvjete za proizvođače u sektoru bez obzira na njihovo podrijetlo jer su obje strane uvele politike o subvencioniranju elektroničkih vozila.
- S **Japanom** se surađivalo u području zahtjeva i pravila za standardizaciju i certifikaciju koji se odnose na natječaje za energiju vjetra na moru uz pomoć triju studija³⁷ u kojima se navode preporuke o ublažavanju ograničenja pristupa stranih plovila projektima energije vjetra na moru. Studije pomažu Japanu u nastojanjima da ostvari ciljeve povećanja udjela obnovljivih izvora energije u svojoj kombinaciji izvora energije i postigne klimatsku neutralnost do 2050.
- Suradnja s **Kanadom** u području okoliša i sirovina nastavila se 2022. i početkom 2023. nizom zajedničkih događanja pokrenutih na sastanku na vrhu EU-a i Kanade 2021.³⁸, uključujući intenzivnu komunikaciju o trgovini i klimi s predstavnicima civilnog društva. Ti su zajednički pothvati uključivali i četiri radionice za promicanje održivosti, gospodarenja okolišem i klimatskog djelovanja u poljoprivredi. *Strateško partnerstvo EU-a i Kanade u području sirovina* još je jedan rezultat sastanka na vrhu i njime se dopunjuje godišnji bilateralni dijalog o sirovinama, a cilj mu je diversifikacija izvora važnih ulaznih materijala zelenog i digitalnoga gospodarstva radi odmicanja od proizvođača koji ne dijele iste stavove kako bi se poticali konkurentni lanci opskrbe između EU-a i Kanade.
- Suradnja sa **Švicarskom** u iskorištavanju trgovinskih sporazuma, usporedba statističkih podataka o trgovini, stopa iskorištavanja povlastica iz trgovinskih

³⁷ Energija vjetra na moru:

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Japanese%20OWP%20Tenders_Aquilo%20Energy%20GmbH_publication102022.pdf; pomorska kabotaža:

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Japanese%20OWP%20Cabotage_Aquilo%20Energy%20GmbH_publication102022.pdf; norme, tehnički propisi i ocjenjivanje sukladnosti na japanskom i europskom tržištu energije vjetra na moru: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/OWP%20Study%20-%20DTU-REI_publication_EN_0.pdf

³⁸ <https://www.consilium.europa.eu/hr/meetings/international-summit/2021/06/14/>

sporazuma i pravila o podrijetlu. Suradnja se temeljila na istraživanju EU-a i studiji³⁹ švicarskog Državnog tajništva za gospodarstvo (SECO), u kojoj se nastoji procijeniti gospodarski potencijal stvaranja zone kumulacije između povlaštenih trgovinskih partnera Švicarske i EU-a. Osim toga, mjere sigurnosti i zaštite koje primjenjuje Švicarska jednake su onima koje su na snazi u EU-u. Budući da aktivno sudjeluje u EU-ovu sustavu kontrole uvoza druge generacije od izmjene sporazuma o carinskoj sigurnosti u ožujku 2021., odvijanje zakonite trgovine još je jednostavnije te se na lanac opskrbe primjenjuje visoka razina sigurnosti.

Trgovinski sporazumi EU-a nastavili su služiti kao forum za razvojnu suradnju u Latinskoj Americi i Africi

EU je 2022. uz podršku svojih programa regionalne suradnje nastavio suradnju s partnerima u Latinskoj Americi i supsaharskoj Africi u pitanjima održivosti i dobrog upravljanja. Suradnja uključuje i velik angažman i sudjelovanje civilnog društva, među ostalim na lokalnoj razini u partnerskim zemljama. Nedavni primjeri uključuju:

- suradnju s **Čileom**, poduprtu regionalnim programima EU-a kojima se toj zemlji pruža potpora na njezinu putu prema **održivijem gospodarstvu koje je prihvatljivije** za okoliš, među ostalim u područjima kao što su održivo rudarenje, borba protiv antimikrobne otpornosti, promicanje odgovornog poslovanja te donošenje mjera za niskouglično kružno gospodarstvo. Osim toga, Komisija je 2022. isključivo u Čileu pokrenula projekt⁴⁰ kojim se podupire pravedna i održiva trgovina između EU-a i Čilea, što je pridonijelo isticanju uloge trgovine u podupiranju okolišnih i društvenih ciljeva. Projekt je uključivao, među ostalim, izradu studija o ekološkoj proizvodnji u Čileu i poštenoj trgovini, regionalne radionice u svih 16 regija i konferenciju na visokoj razini s međunarodnim stručnjacima te uspostavu internetske platforme za poslovne korisnike⁴¹ za povezivanje čileanskih proizvođača s kupcima iz EU-a;
- suradnju s **Ganom** u okviru projekta „Konkurentna Gana”⁴² kojim se „**podupire provedba prijelaznog Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Gane**” (4,1 milijun EUR, 2020.–2024.). Cilj je projekta poboljšati gospodarsko upravljanje i poslovno okruženje te povećati koristi Sporazuma o gospodarskom partnerstvu za Ganu. Najvažniji rezultati 2022. uključuju dovršetak komunikacijskih materijala (npr. priručnik i dvostrani letak o prijelaznom Sporazumu o gospodarskom

³⁹ Studija i izvješće o rezultatima ankete provedene među poduzećima o korištenju sporazumâ o slobodnoj trgovini među švicarskim izvoznicima dostupni su na: https://www.seco.admin.ch/seco/en/home/Aussenwirtschaftspolitik_Wirtschaftliche_Zusammenarbeit/Wirtschaftsbeziehungen/Freihandelsabkommen/nutzung_freihandelsabkommen.html

⁴⁰ <https://eurochile.cl/es/documents/proyecto-comercio-justo-y-sostenible-entre-la-union-europea-y-chile/>

⁴¹ <https://www.eeas.europa.eu/delegations/chile/se-lanza-plataforma-%C2%A1conecta-tu-negocio%E2%80%9D-en-el-marco-del-proyecto-%E2%80%9C apoyo-al es?s=192>

⁴² Projekt nije usmjeren ni na jedan pojedinačni sektor, već na izgradnju kapaciteta Gane za provedbu Sporazuma o gospodarskom partnerstvu i za rad na s njime povezanim pitanjima, na poboljšanje konkurentnosti na razini poduzeća i na uključivanje regionalnih politika koje pogoduju industrijskoj konkurentnosti.

partnerstvu za informiranje javnog i privatnog sektora), tečajeve za osoblje Tajništva Sporazuma o gospodarskom partnerstvu, logističku podršku Komisiji/Glavnoj upravi za oporezivanje i carinsku uniju u provedbi ponuđenog osposobljavanja za izgradnju kapaciteta za 40 ganskih carinskih službenika, kao i izvješće o trgovinskim reformama proizišlima iz prijelaznog Sporazuma o gospodarskom partnerstvu.

Mnogi sporazumi sa zemljama u razvoju, kao što su sporazumi o gospodarskom partnerstvu sa zemljama AKP-a, imaju snažnu razvojnu dimenziju i pružaju poticaje za reforme koje se u razvojnoj suradnji, a posebno u okviru **pomoći za trgovinu**, mogu iskoristiti za podupiranje otvorenijeg trgovinskog okruženja, poticanje iskorištavanja sporazuma i postizanje napretka u prioritetima trgovine i održivog razvoja. Izvješće o napretku strategije EU-a o pomoći za trgovinu za 2022.⁴³ pokazuje da je EU sa svojim državama članicama bio najveći svjetski pružatelj pomoći za trgovinu, s više od 40 % udjela u globalnim tokovima 2020., što odgovara vrijednosti od 22,9 milijardi EUR. Veliki dio te pomoći pružen je zemljama s povlaštenim pristupom tržištu EU-a. Primjerice, pomoć za trgovinu EU-a zemljama AKP-a ukupno je 2020. iznosila 7,2 milijarde EUR. Izvješće sadržava i dodatne informacije i primjere o pomoći za trgovinu Komisije i država članica, npr. podupiranje iskorištavanja mogućnosti koje trgovinski sporazumi nude MSP-ovima i poboljšanje aspekata trgovine i održivog razvoja. Na internetskim stranicama o pomoći za trgovinu EU-a dostupan je interaktivni zemljovid⁴⁴ s označenim zemljama korisnicama i primjerima projekata pomoći za trgovinu koji su specifični za određeni kontekst.

EU kontinuirano unapređuje tehničku suradnju s povlaštenim partnerima kako bi se poboljšali uvjeti poslovanja

Primjerice, Komisija je unaprijedila provedbu projekta **IP Key South-East Asia** (ključni projekt za jugoistočnu Aziju u području intelektualnog vlasništva), započetog 1. travnja 2022., za uspostavu sustava za olakšavanje visokokvalitetnih i ekspeditivnih postupaka registracije i učinkovite provedbe prava intelektualnog vlasništva. Projektom se podupire provedba odredaba o pravima intelektualnog vlasništva s povlaštenim partnerima u regiji Udruženja država jugoistočne Azije (ASEAN), u prvom redu u **Singapuru i Vijetnamu**, i pruža im se pomoć u pristupanju relevantnim međunarodnim sporazumima.

Komisija/Glavna uprava za oporezivanje i carinsku uniju pružala je tehničku pomoć i **državama Sporazuma o gospodarskom partnerstvu Južnoafričke razvojne zajednice (SADC)** i tako pridonijela ubrzanju provedbe **pravila o podrijetlu** iz tog sporazuma. Teme koje su se razmatrale 2022. uključivale su osposobljavanje kapaciteta za dijagonalnu kumulaciju među državama Sporazuma o gospodarskom partnerstvu SADC-a kako bi se ubrzala provedba dijagonalne kumulacije među njima i ojačala regionalna integracija u regiji SADC-a.

EU je 2022. nastavio s uvođenjem programa **EU i Južna Afrika – partneri za rast** za povećanje bilateralne trgovine u okviru Sporazuma o gospodarskom partnerstvu SADC-a

⁴³ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/c2814529-8fce-11ed-b508-01aa75ed71a1/language-en>

⁴⁴ [Economic integration, trade and connectivity \(Gospodarska integracija, trgovina i povezivost\) \(europa.eu\)](#).

uklanjanjem tehničkih prepreka trgovini i poticanjem globalnih lanaca vrijednosti. EU je u tom kontekstu nastavio suradnju s Južnoafričkim udruženjem za pamuk, vunu i moher, koje okuplja uzgajivače, kupce, dobavljače opreme i udruženja za proizvode u cijelom lancu vrijednosti održivih tekstilnih proizvoda kako bi se istražile mogućnosti za razmjenu znanja, tehničku razmjenu i trgovinu.

Drugi je primjer bliska suradnja EU-a sa svim partnerima s **paneuromediteranskog područja** u razvoju zajedničke platforme za upotrebu elektroničkih dokaza o podrijetlu i elektroničkih sredstava administrativne suradnje (*inicijativa e-PoC*).

C. Usmjerenost na trgovinu i održivi razvoj

Komisija je 22. lipnja 2022. zaključila preispitivanje svoje trgovinske politike i politike održivog razvoja objavom **komunikacije**⁴⁵ naslovljene *Snaga trgovinskih partnerstava: zajedno za zeleni i pravedan gospodarski rast*⁴⁶. Komunikacija pruža novi poticaj za provedbu postojećih trgovinskih sporazuma EU-a s poglavljima o trgovini i održivom razvoju, konkretno 11 trgovinskih sporazuma koji obuhvaćaju 18 partnerskih zemalja.

Komisija je 2022. intenzivirala svoj rad na temelju preispitivanja pristupa trgovini i održivom razvoju

Komisija je u skladu sa zaključcima preispitivanja pristupa trgovini i održivom razvoju ispunila svoje obećanje i **povećala uključenost civilnog društva** u provedbu i izvršenje.

- **Poboljšani mehanizam za podnošenje pritužbi** zbog navodnih povreda u području trgovine i održivog razvoja jedinstvenoj ulaznoj točki Komisije uključuje konkretne rokove za odgovor Komisije (vidjeti u nastavku).
- Komisija je počela raditi i na **utvrđivanju prioriteta za pojedinačne zemlje, u bliskoj suradnji s domaćim savjetodavnim skupinama EU-a**. Cilj je postići učinkovitiju provedbu obveza u području trgovine i održivog razvoja.

Komisija je poduzela i konkretne mjere za **uključivanje partnerskih zemalja** koje su preuzele obveze u području trgovine i održivog razvoja. U 2022. odbori za trgovinu i održivi razvoj u okviru trgovinskih sporazuma EU-a koristili su se za:

- uključivanje partnera u ključne sadržajne elemente preispitivanja pristupa trgovini i održivom razvoju, u prvom redu provedbu *standarda sigurnosti i zdravlja na radu* s obzirom na to da sigurno i zdravo radno okruženje postaje novo temeljno načelo i

⁴⁵ <https://circabc.europa.eu/ui/group/8a31feb6-d901-421f-a607-ebbdd7d59ca0/library/8c5821b3-2b18-43a1-b791-2df56b673900/details>.

⁴⁶ Sažetak glavnih zaključaka preispitivanja pristupa trgovini i održivom razvoju može se pronaći i u godišnjem izvješću o provedbi i izvršenju za 2022.: [Registar dokumenata Komisije – COM\(2022\) 730 \(europa.eu\)](#).

pravo na radnome mjestu, i pokretanje dijaloga s određenim partnerima o odgovarajućim konvencijama Međunarodne organizacije rada (MOR) (C155 i C187),

- zalaganje za veću *transparentnost postupka*, osobito sastava domaćih savjetodavnih skupina partnerskih zemlja, kako bi se poduprli kontakti između domaćih savjetodavnih skupina i civilnog društva općenito,
- postizanje boljeg razumijevanja *nedavno donesenog ili predloženog zakonodavstva EU-a o održivosti* (npr. uredbe EU-a o deforestaciji i ugljičnoj prilagodbi na granicama te prijedlog uredbe o prisilnom radu) među partnerima i otklanjanje njihove zabrinutosti zbog utjecaja na trgovinske odnose s EU-om.

Zaprimljena je prva službena pritužba u području trgovine i održivog razvoja i dovršena je preliminarna procjena⁴⁷

Pritužba se odnosi na radna prava u sektoru rudarstva u Peruu i Kolumbiji. Komisija je 13. siječnja 2023. obavijestila nizozemsku nevladinu organizaciju CNV International, podnositelja pritužbe, o rezultatima preliminarne procjene. Obavijestila je i Peru i Kolumbiju te na svojim internetskim stranicama objavila informacije o toj navodnoj situaciji⁴⁸. U preliminarnoj procjeni utvrđeni su mogući nedostaci u provedbi zakonâ o radu u objema zemljama. Komisija sad surađuje s njima u daljnjem praćenju utvrđenih mogućih nedostataka.

Komisija je u cijelosti iskoristila trgovinski sporazum, posebno odredbe o dijalogu i suradnji u trgovinskim pitanjima i pitanjima održivog razvoja, kao i druge dostupne kanale. U tom pitanju surađuje i s MOR-om.

Komisija je u lipnju 2022. objavila revidirane **operativne smjernice za jedinstvenu ulaznu točku**. Njima se povećava transparentnost i predvidljivost za dionike koji prijavljuju navodne povrede u području trgovine i održivog razvoja te istovremeno utvrđuju **rokovi** za Komisijinu obradu pritužbi u tom području: 10 radnih dana za potvrdu primitka pritužbe, 20 za prvo obavješćivanje podnositelja pritužbe i najviše 120 radnih dana za dovršavanje preliminarne procjene (ovisno o složenosti slučaja).

U izvještajnom razdoblju ostvaren je dobar napredak u provedbi obveza u području trgovine i održivog razvoja koje se odnose na rad

U području **rada** zabilježen je napredak u **ratifikaciji i stupanju na snagu temeljnih konvencija MOR-a** u nekoliko partnerskih zemalja:

- **Japan** je ratificirao Konvenciju MOR-a br. C105 o zabrani prisilnog rada. Konvencija je stupila na snagu u srpnju 2023. Japan je i dalje predan ostvarivanju napretka u ratifikaciji Konvencije MOR-a o diskriminaciji (C111), ali je još potrebno precizirati konkretnije mjere i rokove;

⁴⁷ Jedinstvena ulazna točka zaprimila je 2022. drugu službenu pritužbu zbog navodnih povreda u području trgovine i održivog razvoja, no nije ju bilo moguće obraditi jer podnositelj pritužbe nije bio subjekt iz EU-a.

⁴⁸ <https://circabc.europa.eu/rest/download/c872c7cb-a0da-46dc-8b03-8144bf2f0436>

- u **Srednjoj Americi** Panama je ratificirala temeljne konvencije Međunarodne organizacije rada o inspekcijama rada i zaštiti majčinstva te Protokol iz 2014. uz Konvenciju o prisilnom radu;
- u **Južnoj Koreji** u travnju 2022. na snagu su stupile tri temeljne konvencije, o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje (br. 87), o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje (br. 98) i o prisilnom radu (br. 29). Zabilježen je i određeni napredak u ratifikaciji Konvencije br. 105 o zabrani prisilnog rada: Južna Koreja objavila je 2022. studiju u kojoj su utvrđene nacionalne odredbe koje je potrebno izmijeniti radi usklađivanja s Konvencijom MOR-a. U rujnu 2022. Komisija je održala sastanak s dionicima iz južnokorejskog civilnog društva te provodi zasebnu studiju kako bi potvrdila južnokorejsku studiju. EU je nastavio razgovore o tom pitanju s Južnom Korejom na svim razinama.

Nakon dovršetka prvoga koraka (ratifikacije) provedba se s ratifikacije preusmjerila na **provedbu i primjenu konvencija MOR-a** među trgovinskim partnerima, što je Komisija nastavila pažljivo pratiti.

U tom su kontekstu 2022. zapaženi neki ohrabrujući trendovi i događaji: u sklopu provedbe obveza u području trgovine i održivog razvoja nekoliko partnerskih zemalja preispituje i poboljšava **nacionalne propise o radu**.

- Primjerice, u **Vijetnamu** je u tijeku šira reforma zakona o radu (npr. radi se na dekretu kojim će se omogućiti osnivanje **neovisnih sindikata**). Kad se dovrši, vjerojatno će pozitivno utjecati i na **domaću savjetodavnu skupinu Vijetnama**, koju bi trebalo proširiti tako da se uključe neovisne radničke organizacije.
- Suradnja EU-a s **Japanom** na zakonodavstvu o dužnoj pažnji, koja se odvija na sastancima odborâ za trgovinu i održivi razvoj i na tehničkim sastancima između sjednica, pridonijela je oblikovanju **smjernica Japana o dužnoj pažnji u pogledu ljudskih prava**, koje su objavljene u rujnu 2022. Smjernice se odnose na iste standarde rada kao poglavlje Sporazuma o gospodarskom partnerstvu o trgovini i održivom razvoju, a cilj im je, među ostalim, povećati odgovornu nabavu u japanskim poduzećima, u skladu s međunarodnim standardima.
- **Singapur** je naveo da poduzima mjere za donošenje propisa o **zabrani diskriminacije na radnome mjestu** (to je pitanje dosad bilo obuhvaćeno samo dobrovoljnim okvirima).
- **Gruzija** je uspostavila potpuno funkcionalan inspektorat rada, s proširenim mandatom.
- Nakon rasprava u odborima za trgovinu i održivi razvoj te s dionicima na terenu **Kolumbija i Peru** utvrdili su određene nedostatke u propisima o radu i odlučili pokrenuti reviziju svojih zakona o radu.

Odredbe sporazuma o povlaštenoj trgovini koje se odnose na okoliš i rad, u kontekstu trgovine i održivog razvoja, dovele su do usmjerenije suradnje stranaka

Kad je riječ o **zaštiti okoliša**, u izvještajnom razdoblju postupno se napredovalo u **provedbi multilateralnih sporazuma o okolišu** i ekološkoj tranziciji primjenom pristupa koji se temelje na kružnom gospodarstvu. Primjerice, **Vijetnam** razgovara s EU-om o kružnom gospodarstvu, u čemu ključnu ulogu imaju poglavlje o trgovini i održivom razvoju trgovinskog sporazuma između EU-a i Vijetnama i taj sporazum u cjelini.

Komisija je i dalje izuzetno predana **suradnji** u provedbi odredaba o okolišu svojih trgovinskih sporazuma, među ostalim s razvijenim trgovinskim partnerima u jugoistočnoj Aziji. Primjerice, Komisija potiče suradnju sa **Singaputom** u području tehnologija za potporu zelenoj i digitalnoj tranziciji (na temelju zajedničke radionice domaćih savjetodavnih skupina o digitalnom gospodarstvu i njegovoj povezanosti s održivosti održane 24. ožujka).

EU je 2022. financirao tehničku suradnju kojom se podupiru ciljevi održivosti

- Projektima suradnje u **Srednjoj Americi** podupiru se procesi reforme i izgradnja kapaciteta kako bi se partnerima pomoglo u provedbi obveza u području rada. Jedan je takav primjer program MOR-a za Gvatemalu koji financira EU i kojim se provode smjernice MOR-a za slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja.
- U **Vijetnamu** program EU-a i Vijetnama za promicanje dostojanstvenog rada, s proračunom od 13,5 milijuna EUR tijekom šest godina, pomaže u rješavanju pitanja radnih odnosa, slobode udruživanja i kolektivnog pregovaranja te osnivanja i rada neovisnih sindikata i inspekcija rada.

Domaće savjetodavne skupine ponovno su znatno pridonijele ostvarivanju ciljeva u području trgovine i održivog razvoja na temelju 11 trgovinskih sporazuma EU-a koji obuhvaćaju 18 zemalja

Domaće savjetodavne skupine **prate stanje** na terenu u partnerskim zemljama i svojim doprinosima jačaju položaj Komisije kad je riječ o praćenju obveza u području trgovine i održivog razvoja.

- Primjerice, u **Ekvadoru** u zajedničkim podnescima predstavnika civilnog društva iz 2021. istaknute su **poteškoće pri registraciji** jedne od radničkih organizacija u **sektoru banana kao sindikata**, zbog čega je poduzeta mjera izvršenja. Komisija se posvetila tom pitanju i izrazila zabrinutost zbog povrede temeljnih obveza u području rada te podsjetila na preporuke koje je objavio MOR. Komisija je nastavila surađivati sa sindikatima u Ekvadoru, ponajprije u sektoru banana, te podupirati njihova stajališta u raspravama s ekvadorskom vladom.
- **Domaća savjetodavna skupina EU-a i Južne Koreje** skrenula je 2021. Komisiji pozornost na slučaj navodne **diskriminacije dostavljača u Južnoj Koreji** u vezi s priznavanjem njihova prava na kolektivno pregovaranje. Komisija je nastavila pratiti to pitanje s Južnom Korejom u okviru provedbe izvješća stručnog povjerenstva.

- **Domaća savjetodavna skupina EU-a i Ujedinjene Kraljevine** nedavno je upozorila Komisiju na određeni broj problema u području usklađenosti iznesenih u raspravama s Ujedinjenom Kraljevnom u okviru nadležnih institucionalnih tijela. Riječ je bila o smanjenju *inspekcija rada* u Ujedinjenoj Kraljevini povezanom s njezinom obvezom održavanja učinkovitog sustava za domaće izvršenje. Na temelju upozorenja domaće savjetodavne skupine EU-a to je pitanje istaknuto na Posebnom trgovinskom odboru za jednake uvjete.

Domaće savjetodavne skupine nastavile su davati informacije o pitanjima od zajedničkog interesa za stranke trgovinskih sporazuma EU-a putem **istraživanja o temama trgovine i održivog razvoja**. Riječ je o **studijama** koje su naručile domaće savjetodavne skupine EU-a i partnerskih zemalja i kojima se usmjeravaju suradnja i međusobno razumijevanje stranaka kad je riječ o pitanjima održivosti. Primjeri uključuju studiju „Poštena trgovina između EU-a i zemalja andske regije” i preliminarnu studiju „Rad putem platforme i institucionalna zaštita, posebno u Južnoj Koreji i EU-u”, koja je objavljena sredinom ožujka 2022.

Osim toga, domaće savjetodavne skupine EU-a nastavile su 2022. **aktivno surađivati s civilnim društvom u partnerskim zemljama**. Suradnja domaćih savjetodavnih skupina EU-a s civilnim društvom na terenu (među ostalim u okviru foruma civilnog društva ili drugih sličnih struktura uspostavljenih trgovinskim sporazumima EU-a) doprinijela je postizanju napretka u pitanjima trgovine i održivog razvoja, čak i u slučajevima kad nisu otklonjeni nedostaci u praktičnoj organizaciji domaćih savjetodavnih skupina trećih zemalja. Primjerice:

- u **Vijetnamu** je angažman domaće savjetodavne skupine EU-a i Vijetnama i delegacije EU-a na terenu pomogao u pokretanju postupka koji je doveo do osnivanja vijetnamske domaće savjetodavne skupine u jesen 2021. te povećanja broja njezinih članova s tri na sedam 2022.;
- u **Japanu** je angažman domaće savjetodavne skupine EU-a zajedno s nekim japanskim sudionicima u zajedničkom dijalogu s civilnim društvom doveo do utvrđivanja niza ključnih tema za suradnju, uključujući odgovorno poslovanje, postupanje s dužnom pažnjom i ratifikaciju konvencija MOR-a. Time je stvorena pozitivna dinamika;
- rezultat proaktivnog angažmana **domaće savjetodavne skupine EU-a i zemalja andske regije** bile su uzajamno poduprte pojedinačne izjave kolumbijske domaće savjetodavne skupine, ekvadorske domaće savjetodavne skupine i peruanske domaće savjetodavne skupine iz sjene na forumu civilnog društva 28. listopada 2022.

Komisija je 2022. stalno **financijski podupirala rad domaćih savjetodavnih skupina: projekt u vrijednosti od 3 milijuna EUR** koji je Komisija ugovorila 2018. za potporu civilnom društvu u okviru trgovinskih sporazuma produljen je do kraja 2024., a u tijeku je postupak za njegovo produljenje do kraja 2026.

D. Ocjenjivanje učinka trgovinskih sporazuma radi usmjeravanja provedbenih aktivnosti⁴⁹

Komisija je u izvještajnom razdoblju nastavila razmatrati nalaze studije za potporu *ex post* evaluaciji **trgovinskog sporazuma između EU-a i zemalja Andske zajednice**⁵⁰.

U rujnu 2022. objavljeno je završno izvješće studije za potporu *ex post* evaluaciji **trgovinskog sporazuma između EU-a i Srednje Amerike**, a Komisija je glavno izvješće (radni dokument službi Komisije) objavila u lipnju 2023. Komisija sad procjenjuje izvješće i priprema radni dokument službi Komisije za zaključenje *ex post* evaluacije.

U objema evaluacijama pojašnjena je situacija u vezi s provedbom sporazuma i njihovim učinkom na EU i partnerske zemlje s gospodarskih, društvenih i okolišnih aspekata. Evaluacije potvrđuju Komisijin pristup provedbi s partnerima u Latinskoj Americi i Srednjoj Americi te pružaju dodatne informacije za daljnju razradu njezine strategije provedbe i izvršenja.

Istovremeno se nastavlja suradnja s **Gruzijom i Moldovom** na *ex post* evaluaciji detaljnih i sveobuhvatnih područja slobodne trgovine, a trenutačno je u pripremi radni dokument službi Komisije.

Naposljetku, započeo je rad na *ex post* evaluaciji **Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i SADC-a**.

III. Pružanje pomoći malim i srednjim poduzećima pri snalaženju u globalnoj trgovini

Prednosti trgovinskih sporazuma EU-a posebno su važne za MSP-ove (koji čine 93 % izvoznika iz EU-a) koji su u potrazi za novim poslovnim prilikama u inozemstvu. Čak i ako ne trguju izravno na tržištima trećih zemalja, MSP-ovi ostvaruju koristi od dogovorenih obveza zbog uloge koju imaju u globalnom lancu opskrbe, npr. ako djeluju u svojstvu dobavljača velikih poduzeća. Komisija je 2022. nastavila pomagati MSP-ovima da postanu svjesni pogodnosti trgovinskih sporazuma EU-a i da ih iskoriste.

A. Nadogradnja i promicanje platforme Access2Markets

Platforma Access2Markets pokrenuta u listopadu 2020. sadržava opsežne praktične informacije koje su poduzećima potrebne kad posluju u inozemstvu, među ostalim o

⁴⁹ https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/ex-post-evaluations_en

⁵⁰ Za pojedinosti o nalazima studije vidjeti pregled podataka za zemlje Andske zajednice s obzirom na trgovinski sporazum između EU-a i zemalja Andske zajednice; vidjeti i radni dokument službi Komisije **SWD(2023) 740**; <https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/e0e79f42-9797-4d5d-a5c3-f00eb26b8676/details>

carinama, porezima i postupcima, za 135 izvoznih tržišta i sva tržišta s kojih se uvozi. Platforma je imala više od 5 milijuna korisnika⁵¹, a Komisija je osigurala osposobljavanje za korištenje platforme za više od 9 000 MSP-ova. Osim organizacije virtualnih seminara za osposobljavanje na tromjesečnoj osnovi uz prevođenje s engleskog na jezike EU-a, Komisija/Glavna uprava za trgovinu poduprla je 30 događanja za osposobljavanje koja su organizirale države članice i industrija. Među njima su Sastanak na vrhu EU-a i Afrike 2022., osposobljavanje za platformu Access2Markets organizirano u suradnji s francuskim predsjedništvom Vijeća, osposobljavanje s Centrom za industrijsku suradnju između EU-a i Japana i Gospodarskom komorom EU-a u Kanadi te osposobljavanje na Godišnjoj konferenciji Europske poduzetničke mreže 2022.

Platforma Access2Markets i njezini **glavni alati** ponovno su **nadograđeni** 2022.:

- **alat za samoprocjenu pravila o podrijetlu (ROSA)** koristi se oko 470 puta dnevno. Njegov je opseg dodatno proširen 2022. te ROSA sad obuhvaća 31 trgovinski sporazum EU-a i ukupno 119 partnerskih zemalja (uključujući 65 zemalja u razvoju obuhvaćenih općim sustavom povlastica za izvoz u EU). Osim toga, od lipnja 2023. Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum između EU-a i Kanade (CETA), Sporazum o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine, Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana i opći sustav povlastica dostupni su na *svim* jezicima EU-a. Nova verzija alata za samoprocjenu pravila o podrijetlu uvedena je za većinu sporazuma EU-a o slobodnoj trgovini. ROSA je potpuno izmijenjena te ima novo sučelje⁵² (ROSA 2) i jednostavnija pitanja, pa je poduzećima potrebno manje vremena za dovršetak samoprocjene i dodatno je pojednostavnjen postupak za korisnike;
- **alat Access2Procurement (A2P)** uveden u rujnu 2021. pomaže poduzećima da utvrde je li određeni postupak javne nabave obuhvaćen međunarodnim obvezama koje su **Kanada i Japan** preuzeli u svojim bilateralnim trgovinskim sporazumima s EU-om. Korisnici su od uvođenja alata proveli 5 395 procjena, pri čemu se 2022. provodilo oko 270 procjena mjesečno. Dodavanje **Sjedinjenih Američkih Država** alatu Access2Procurement dovršeno je i službeno objavljeno 4. srpnja 2023. Sljedeća zemlja koja će se dodati bit će Ujedinjena Kraljevina;
- **alat trgovinskog pomoćnika za usluge i ulaganja („Moj trgovinski pomoćnik za usluge i ulaganja”)** dodan je platformi 2022. i zasad obuhvaća dvije zemlje (Kanadu i Ujedinjenu Kraljevinu) i tri sektora (pravne i računovodstvene usluge te usluge pomorskog prometa). Alat je od uvođenja korišten 9 000 puta. Postupno se dodaju informacije o više od 90 uslužnih sektora na četirima izvoznim tržištima: u Kanadi, Japanu, Švicarskoj i Ujedinjenoj Kraljevini;

⁵¹ Ukupni broj pretraživanja u pretraživaču MyTradeAssistant iznosio je 11 336 170 samo 2022. Na izvoz se odnosilo 55,6 % pretraživanja, 37,5 % se odnosilo na uvoz, a 6,8 % na tržište EU-a.

⁵² <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/news/rosa-2-launches-beta-version>

- **statistički podaci o uslugama** postupno se integriraju u platformu Access2Markets: temelje se na Eurostatovim skupovima podataka „Bop-Its6” i obuhvaćaju sljedeće sektore: usluge proizvodnje, usluge održavanja i popravka, promet, putovanja, građevinski sektor, osiguranje i mirovine, financijske usluge, telekomunikacije, računalne i informacijske usluge, ostale poslovne usluge te osobne, kulturne i rekreacijske usluge.

B. Zadovoljavanje posebnih potreba MSP-ova: poglavlja o MSP-ovima u trgovinskim sporazumima i centri u Japanu i Kini

Više sklopljenih **trgovinskih sporazuma EU-a** sadržava **posebne odredbe o MSP-ovima**⁵³ čiji je cilj pomoći MSP-ovima da dobiju ključne informacije koje su im potrebne za pristup tržištima druge stranke. Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum između EU-a i Kanade (CETA) sadržava *preporuku* o MSP-ovima⁵⁴, dok Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana te Sporazum o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine sadržavaju *poglavlja o MSP-ovima*. Kontaktne točke na svakoj strani osiguravaju da se interesi MSP-ova uzimaju u obzir tijekom provedbe sporazuma i da MSP-ovi imaju pristup najnovijim informacijama. U tom kontekstu kontaktne točke za MSP-ove uspostavljene na temelju CETA-e organizirale su u ožujku 2023. poseban internetski seminar za uzajamnu razmjenu iskustava i informacija o inicijativama politike i programima za pomoć internacionalizaciji MSP-ova. Tijekom razdoblja primjene CETA-e broj MSP-ova koji izvoze u Kanadu povećao se za 43 %. Kontaktne točke za MSP-ove uspostavljene na temelju Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana sastale su se u lipnju 2022. i predstavile aktivnosti koje je svaka stranka poduzela za provedbu poglavlja o MSP-ovima te su u ožujku 2023. objavile najnovije **zajedničko izvješće o radu**⁵⁵.

Komisija je 2022. preko posebnih centara za mala i srednja poduzeća u Japanu i Kini nastavila pomagati MSP-ovima da se snađu na tim tržištima.

*Centar za industrijsku suradnju EU-a i Japana*⁵⁶ obavljao je uz pomoć svoje posebne Korisničke službe za sporazum o gospodarskom partnerstvu⁵⁷ sljedeće aktivnosti:

⁵³ Preporuka o MSP-ovima dogovorena je s Kanadom, a Sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Japana te Sporazum o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine sadržavaju poglavlja o MSP-ovima, kao i sporazumi sklopljeni s Novim Zelandom, Mercosurom, Čileom i Meksikom. Poglavlje o MSP-ovima dio je i tekućih pregovora s Indijom i Indonezijom.

⁵⁴ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/country-assets/tradoc_157417.pdf

⁵⁵ [odnosi-pregovori-i-sporazumi – Knjižnica \(europa.eu\)](https://www.eu-japan.eu/).

⁵⁶ <https://www.eu-japan.eu/>

⁵⁷ <https://www.eu-japan.eu/epa-helpdesk>

- osposobljavanje 77 rukovoditelja iz EU-a („Pripremite se za Japan”, „Proizvodnja svjetskog ranga”),
- 41 internetski seminar ili *podcast* o poslovanju u Japanu, s više od 1 200 sudionika,
- 20 izvješća o istraživanju tržišta kojima europska poduzeća mogu besplatno pristupiti,
- 28 događanja za poslovne korisnike koji su potaknuli više od 830 sastanaka između europskih i japanskih poduzeća⁵⁸, što je dovelo do 15 sporazuma o partnerstvu.

*EU-ov centar za mala i srednja poduzeća u Kini*⁵⁹ savjetuje poslovne dionike o izgradnji poslovne prisutnosti na kineskom tržištu i podupire razmjenu primjera najbolje prakse. U 2022. njegove su aktivnosti uključivale:

- 37 tečajeva/internetskih seminara u Kini i EU-u za više od 3 000 MSP-ova iz EU-a,
- 22 aktivnosti zagovaranja, uključujući sastanke o politici i aktivnosti lobiranja kod dužnosnika kineske i europske vlade, skupina za strateško promišljanje i poslovnih udruženja,
- 10 smjernica o izvozu, sektorsko izvješće i članke o poslovanju,
- posebnu tehničku pomoć MSP-ovima iz EU-a u više od 300 slučajeva.

C. Suradnja s Europskom poduzetničkom mrežom u pružanju pomoći MSP-ovima

Komisija/Glavna uprava za trgovinu nastavlja produbljivati suradnju s Europskom poduzetničkom mrežom⁶⁰ („mreža”), koja je ponovno pokrenuta na temelju Programa jedinstvenog tržišta EU-a. Partneri mreže imaju posebnu zadaću promicanja trgovinskih sporazuma EU-a. U općim uvjetima najnovijeg poziva na podnošenje ponuda za mrežu navodi se da partneri mreže moraju „pomagati MSP-ovima da u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste sporazume EU-a o slobodnoj trgovini (trgovinske sporazume) koji su na snazi s trećim zemljama”. Raspoloživi proračun poziva iznosi impozantnih 164,5 milijuna EUR za razdoblje od 1. siječnja 2022. do 30. lipnja 2025. Od savjetnika mreže očekuje se i da izvješćuju o učinku pružanja savjetodavnih usluga u području trgovine na europska poduzeća (tj. o postignućima savjetovanja).

Strukture Europske poduzetničke mreže sve više služe za promicanje trgovinskih sporazuma EU-a

⁵⁸ Centar ima ulogu kontaktne točke Europske poduzetničke mreže za Japan i olakšava poslovno posredovanje između europskih i japanskih MSP-ova.

⁵⁹ <https://www.eusmecentre.org.cn/>

⁶⁰ Informacije o Europskoj poduzetničkoj mreži dostupne su na: <https://een.ec.europa.eu/>. Mreža, koja se sufinancira iz EU-ova programa COSME, aktivna je u više od 60 zemalja i okuplja 3 000 stručnjaka iz 600 organizacija koje su članice. Cilj je pomoći malim i srednjim poduzećima u njihovim međunarodnim aktivnostima.

Mreža je 2022. osnovala posebnu stručnu skupinu („tematska skupina za internacionalizaciju”) za teme povezane s internacionalizacijom MSP-ova, čiji rad podupire 290 savjetnika mreže. Ovlaštena osoba za kontakt zadužena je za povećanje kapaciteta savjetnika mreže kako bi se poslovnim klijentima pomoglo da iskoriste mogućnosti trgovinskih sporazuma EU-a.

U 2022. objavljeni su novi pozivi na podnošenje ponuda i iskaz interesa te se mreža širi izvan granica EU-a dodavanjem *čvorišta mreže* u zemljama koje su trgovinski partneri EU-a i s kojima je EU sklopio bilateralni trgovinski sporazum ili uspostavio carinsku uniju (npr. Turska, Singapur, Južna Koreja).

Mnoštvo aktivnosti mreže usmjereno je na pristup MSP-ova prednostima koje nude trgovinski sporazumi

Zahvaljujući komunikaciji s 500 vodećih organizacija za potporu poslovanju u Europi, mreža nastavlja provoditi brojne aktivnosti osposobljavanja Glavne uprave za trgovinu koje se odnose na trgovinske sporazume EU-a i platformu Access2Markets. Mreža je 2022. ponovno provela niz dodatnih promotivnih aktivnosti i tako pomogla MSP-ovima u informiranju o stranim tržištima te snalaženju i nadmetanju na njima. Te aktivnosti uključuju:

- *radionicu o trgovinskim sporazumima EU-a i platformi Access2Markets na godišnjoj konferenciji Europske poduzetničke mreže koja je održana u listopadu 2022. u Pragu, a uživo joj je prisustvovalo 40 savjetnika mreže, a 60 putem interneta;*
- *tečaj za osposobljavanje instruktora u studenom 2022., s vanjskim savjetnicima i praktičnim studijama slučajeva. Od sudionika se tražilo da sami provedu isti tečaj i podijele sadržaj sa svojim nacionalnim mrežama u roku od šest mjeseci;*
- *početkom 2023. uveden je stalni sastanak o trgovinskim sporazumima, koji se održava dva puta mjesečno; na njemu vanjski stručnjaci za trgovinu savjetuju savjetnike mreže kako riješiti konkretne probleme s kojima se njihovi klijenti suočavaju pri uvozu i/ili izvozu izvan EU-a.*

D. Suradnja s organizacijama za promicanje trgovine

Komisija nastavlja suradnju s organizacijama država članica za promicanje trgovine kako bi ih obavješćivala o trgovinskim sporazumima EU-a i platformi Access2Markets. Komisija je i 2022. redovito razmjenjivala informacije s organizacijom Trade Promotion Europe⁶¹, koja

⁶¹ <https://tradepromotioneurope.eu/>

okuplja ukupno 27 organizacija za promicanje trgovine iz 17 država članica. Sa svojom širokom mrežom koja broji više od 170 ureda u EU-u i više od 400 izvan njega Trade Promotion Europe ima važnu ulogu multiplikatora. Komisija podupire rad te organizacije na informiranju njezinih članova o sporazumima EU-a o povlaštenoj trgovini i njihovim prednostima. Potpora je uključivala održavanje niza specijaliziranih tečajeva, kao što je napredni program upravljanja izvozom pokrenut u ožujku 2023.⁶²

E. Aktivnosti podupiranja MSP-ova na multilateralnoj razini (WTO)

EU je 2022. nastavio podupirati provedbu **paketa za MMSP-ove**⁶³ iz 2020. i izvještavati Tajništvo WTO-a o statusu provedbe paketa u EU-u. U tom kontekstu EU redovito šalje podatke o carinama i druge podatke koji se unose na dvije informacijske platforme u okviru paketa (Korisnička služba za globalnu trgovinu i Integrirana baza podataka WTO-a). EU je u nekoliko navrata pružio i povratne informacije i potporu inicijativama Tajništva WTO-a za razmjenu informacija, među ostalim o tome kako poboljšati odredbe o MMSP-ovima u bazi podataka regionalnih trgovinskih sporazuma⁶⁴.

IV. Rješavanje prepreka i iznalaženje rješenja

IV.1. Trenutačno stanje i uklanjanje prepreka trgovini

U 2022. globalno trgovinsko okruženje i dalje je bilo složeno. Ničim izazvani i neopravdani agresivni rat Rusije protiv Ukrajine znatno je utjecao na međunarodnu trgovinu, nakon usklađenog pritiska država saveznica i drugih da se ograniči kapacitet Rusije za nastavak agresije, dok su drugi poduzeli korake za zaštitu domaćih tržišta. Protekcionističke politike i prakse koje su vrhunac doživjele u razdoblju pandemije bolesti COVID-19 zadržale su se u nekim regijama i stvorile poteškoće za poduzeća koja posluju na tim tržištima. Stoga je važno nastaviti raditi na otkrivanju, isticanju i uklanjanju prepreka trgovini.

A. Broj zabilježenih prepreka trgovini i ulaganjima na dan 31. prosinca 2022.

Kako je prikazano u tablici u nastavku, krajem 2022. Komisijina baza podataka Access2Markets uključivala je ukupno **448** aktivnih prepreka trgovini i ulaganjima u 64 treće zemlje.

Vrsta mjere	Broj prepreka
Sanitarne i fitosanitarne mjere	99

⁶² <https://tradepromotioneurope.eu/trade-promotion-europes-export-management-masterclass-kicks-off/>

⁶³ https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/msmes_11dec20_e.htm

⁶⁴ https://www.wto.org/english/tratop_e/msmesandtra_e/msmesandtra_e.htm

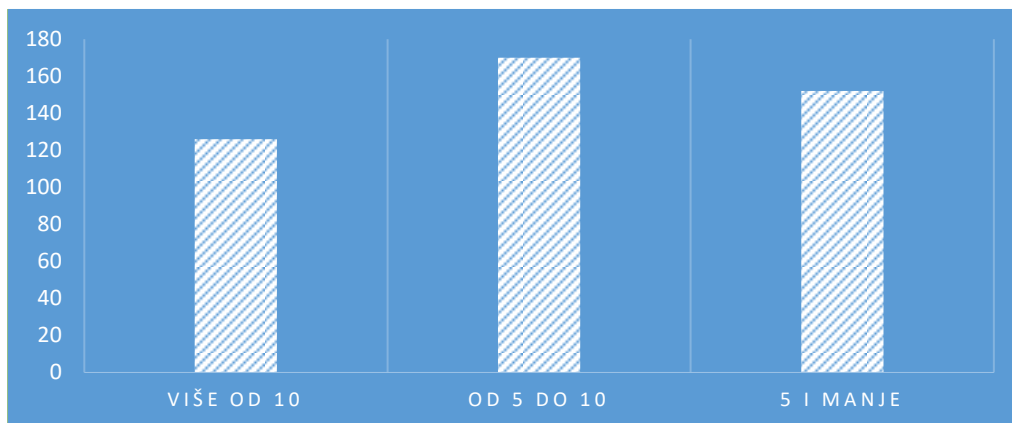
Tehničke prepreke trgovini	79
Carine i carinski ekvivalenti te količinska ograničenja	79
Administrativni postupci	37
Druge mjere*	37
Usluge i ulaganja	36
Prava intelektualnog vlasništva	36
Javna nabava	29
Izvozne carine i ograničenja	16
Ukupno	448

* Druge mjere uključuju prepreke povezane s instrumentima trgovinske zaštite i subvencijama te mjere koje utječu na tržišno natjecanje.

Time je **broj** prepreka trgovini i ulaganjima s kojima se suočavaju poduzeća iz EU-a pri izvozu u treće zemlje ostao stabilan u odnosu na 2021., kad je zabilježeno 455 prepreka.

Promatrajući **datum bilježenja** prepreka trgovini koje su zabilježene do kraja 2022., vidljivo je da je 34 % zabilježeno u proteklih pet godina (kako je prikazano na slici 5), 38 % u razdoblju od 6 do 10 godina, a 27 % svih prepreka na popisu je dulje od desetljeća.

Slika 5: Broj prepreka po datumu bilježenja

Prepreke u trgovini s Kinom, Rusijom, Indijom i Sjedinjenim Američkim Državama (tj. najvećim nepovlašćenim partnerima) u prosjeku su prisutne 10 godina: od 117 prepreka u tim zemljama 103 su zabilježene prije 2019. Suprotno tome, prepreke zabilježene u drugim zemljama u prosjeku su prisutne oko 8,7 godina.

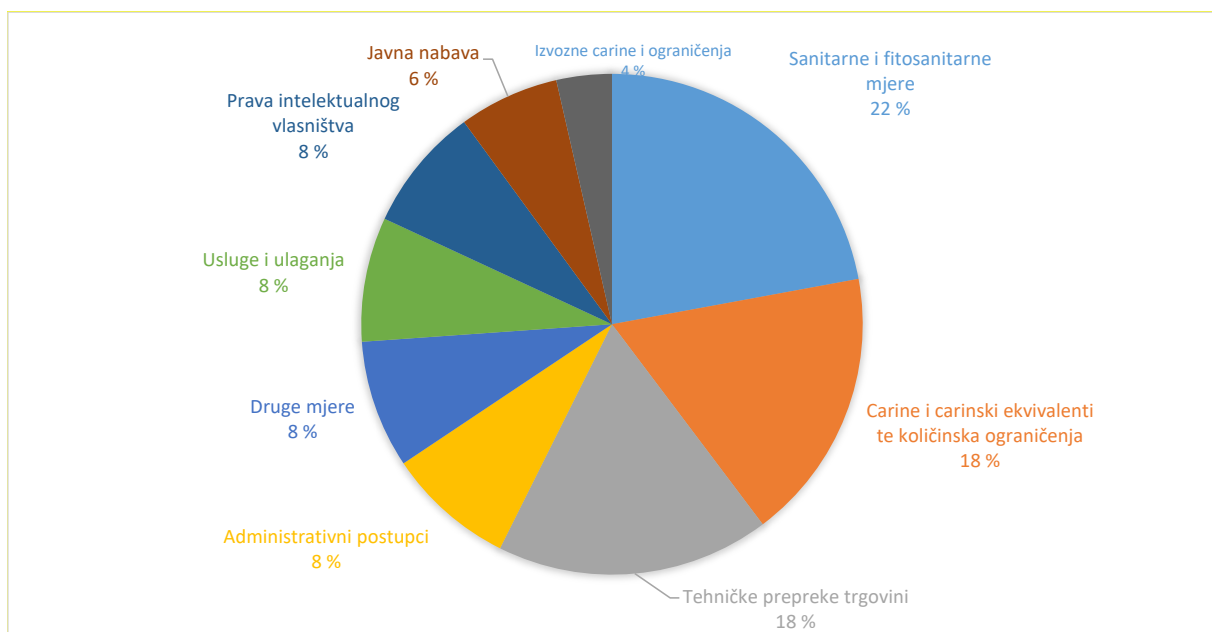
U nekima od tih slučajeva poduzeća su pronašla alternativne načine za prevladavanje prepreka ili su se jednostavno odlučila usmjeriti na druga tržišta. Međutim, informacije na platformi Access2Markets o postojanju tih prepreka i dalje su vrijedne poduzećima koja

posluju u predmetnim zemljama. Komisija u suradnji s državama članicama i predmetnim dionicima postupno preispituje broj starijih prepreka po zemlji i sektoru. U odjeljku C. navedeni su neki noviji primjeri kako je Komisija zajedno s državama članicama i poduzećima uspjela ukloniti prepreke koje su više od 10 godina utjecale na izvoz EU-a.

Promatrajući **vrste prepreka** koje su prevladavale 2022., kako je prikazano na slici 6, *sanitarne i fitosanitarne mjere* i dalje su bile najveća kategorija prepreka trgovini (99) te su činile gotovo četvrtinu svih zabilježenih prepreka. Slijedile su ih tehničke prepreke trgovini (79 prepreka) te carinske mjere i količinska ograničenja (79 prepreka). Te tri kategorije prepreka trgovini zajedno su činile gotovo 60 % svih aktivnih prepreka, što je slično trendu zapaženom od 2020. do 2021.

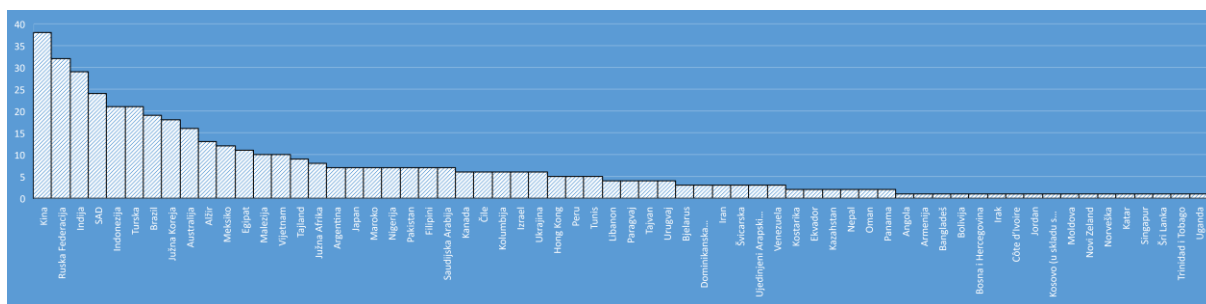
Na područje *usluga* odnosi se 36 zabilježenih prepreka u 20 trećih zemalja. Najveći uslužni sektor na koji su prepreke utjecale jest promet, u kojem je zabilježeno 10 prepreka, a slijede ga financijske usluge, energetika te poštanske, poslovne, građevinske, rekreacijske, distribucijske i druge usluge.

Slika 6: Vrste prepreka 2022.

Na slici 7 prikazani su trgovinski partneri u kojima je 2022. zabilježeno najviše prepreka: i dalje je najviše zabilježenih prepreka u **Kini** (38), a slijede je **Rusija** (32), **Indija** (29), **Sjedinjene Američke Države** (24) i **Indonezija** (21).

Slika 7: Broj prepreka po trgovinskom partneru 2022.

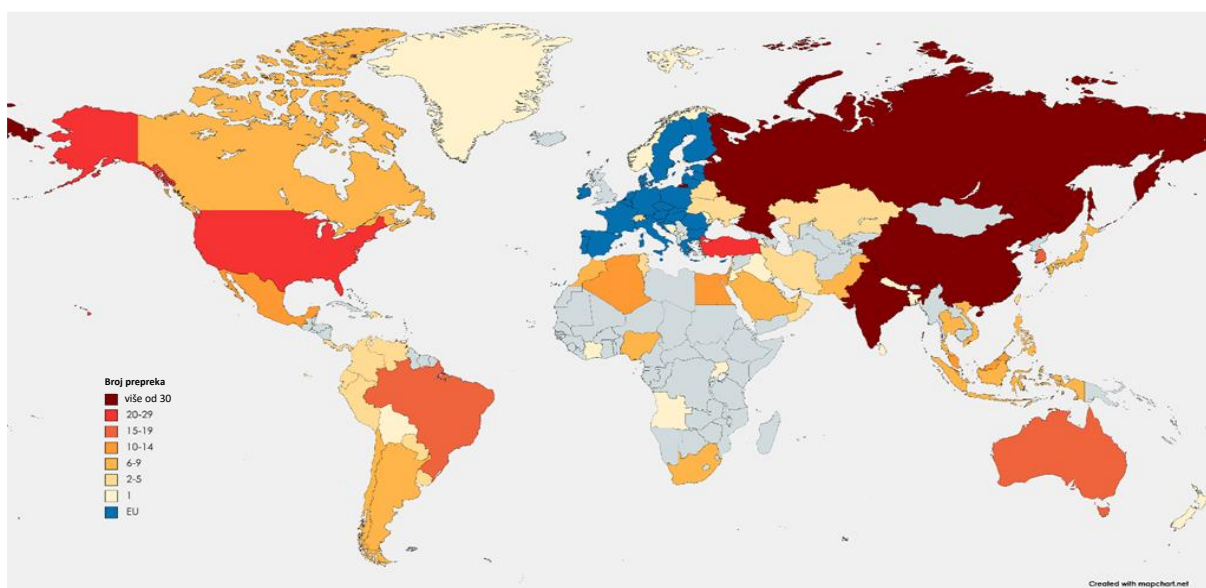

Situacija je slična kao 2021., osim što je Indija zamijenila mjesto sa Sjedinjenim Američkim Državama.

U Kini je uklonjena jedna prepreka trgovini.

Zemljovid na slici 8 pokazuje zemljopisnu rasprostranjenost prepreka krajem 2022. Osim prethodno navedenih, treće zemlje u kojima je 2022. bilo 10 ili više prepreka bile su Brazil (19), Južna Koreja (18), Australija (16), Alžir (13), Meksiko (12), Egipat (11), Malezija (10) i Vijetnam (10). To je slično situaciji 2021., osim što Australija i Alžir imaju po jednu prepreku više.

Slika 8: Zemljopisna rasprostranjenost prepreka po trgovinskom partneru (kraj 2022.)

B. Razvoj prepreka trgovini i ulaganjima 2022.

Prevladavajuće vrste među novim preprekama bile su **sanitarne i fitosanitarne** prepreke i **carine i carinski ekvivalenti te količinska ograničenja** (po tri nove zabilježene prepreke svake vrste), a slijedile su ih **tehničke prepreke trgovini i mjere u području prava intelektualnog vlasništva**. U 2022. broj novih sanitarnih i fitosanitarnih prepreka ostao je

relativno nizak (3), slično kao 2021.⁶⁵ (2), u usporedbi s novim sanitarnim i fitosanitarnim preprekama zabilježenima 2020. (13).

Kad je riječ o **broju novih prepreka**, u 2022. je zabilježeno 10 prepreka, što je za šest manje nego 2021. Time se trend smanjenja prepreka nastavio, ali je to smanjenje manje nego u razdoblju 2020.–2021. (s 41 na 16). Smanjenje je započelo 2021. i djelomično je bilo uzrokovano posljedicama pandemije bolesti COVID-19. Smanjenje broja zabilježenih novih prepreka može biti povezano i s povećanim nadzorom *prije* bilježenja prepreka otkad je 2020. uspostavljena jedinstvena ulazna točka (vidjeti odjeljak IV.2.).

⁶⁵ Pad 2021. djelomično se može pripisati izostanku izbijanja zaraza štetnim organizmima, kao što je afrička svinjska kuga, i općenito činjenici da su se poduzeća susretala s poteškoćama zbog posljedica pandemije bolesti COVID-19.

U tablici u nastavku prikazano je stanje 2022. u odnosu na 2021.

Vrsta mjere	Nove prepreke ⁶⁶ 2022.		Nove prepreke 2021.
Sanitarne i fitosanitarne mjere	3		2
Tehničke prepreke trgovini	2		6
Carine i carinski ekvivalenti te količinska ograničenja	3		2
Administrativni postupci	0		1
Usluge i ulaganja	0		1
Druge mjere ⁶⁷	0		2
Prava intelektualnog vlasništva	2		0
Javna nabava	0		2
Izvozne carine i ograničenja	0		0
Sveukupno	10		16

Kad je riječ o **glavnim sektorima na koje su utjecale** nove prepreke, situacija 2022. slična je kao 2021.: poljoprivreda i ribarstvo ponovno su najveća kategorija, s pet novih prepreka.

Vrsta sektora	Broj novih prepreka
Poljoprivreda i ribarstvo	5
Horizontalna mjera	3
Vina i jaka alkoholna pića	1
Ostale djelatnosti	1
Ukupno	10

Kad je riječ o **zemljopisnoj rasprostranjenosti novih prepreka**, najveći broj bio je u južnom susjedstvu (4), a slijede ga Latinska Amerika (2), južna i jugoistočna Azija (3) i Sjeverna Amerika (1).

C. Prepreke uklonjene 2022.

U 2022. uklonjena je **31** prepreka u **19 partnerskih zemalja** (za osam manje nego 2021.). Koristila se kombinacija raznih strategija i instrumenata, uključujući diplomatski angažman i institucionalni okvir na temelju **bilateralnih trgovinskih sporazuma i u okviru WTO-a**.

⁶⁶ Nove su prepreke one zabilježene na platformi Access2Markets 2022.

⁶⁷ Druge mjere uključuju prepreke povezane s instrumentima trgovinske zaštite i subvencijama, mjere koje utječu na tržišno natjecanje i ostale mjere koje se ne mogu razvrstati u prethodne kategorije.

Vrsta mjere	Uklonjene prepreke 2022.	Uklonjene prepreke 2021.
Sanitarne i fitosanitarne mjere	14	15
Tehničke prepreke trgovini	4	6
Carine i carinski ekvivalenti te količinska ograničenja	4	6
Administrativni postupci	1	3
Usluge i ulaganja	3	2
Druge mjere*	3	1
Prava intelektualnog vlasništva	0	3
Javna nabava	1	1
Izvozne carine i ograničenja	1	2
Ukupno	31	39

U 2022. **sanitarne i fitosanitarne prepreke** ponovno su činile najveću kategoriju (uklonjeno je 14 takvih prepreka).

Uklanjanje tih prepreka imalo je izravan pozitivan učinak za izvoznike iz EU-a u mnogim sektorima, a prije svega u **prehrambenom sektoru**.

- Primjerice, nakon što 24 godine nije dopuštao uvoz ovčjeg i kozjeg mesa iz EU-a, **SAD** je napokon izmijenio uvjete za uvoz ovčjih i kozjih proizvoda i uskladio ih s međunarodnim standardima. Time je omogućen postupan ponovni izvoz tih proizvoda iz EU-a.
- **Kostarika** je u veljači 2023. nakon kontinuirane bilateralne suradnje u okviru institucionalnih tijela osnovanih na temelju Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Srednje Amerike ukinula porez od 10 % koji se u toj zemlji primjenjivao na pića iz EU-a (ponajprije pivo). Vrijednost izvoza piva iz EU-a u Kostariku 2020. je iznosila 7 milijuna EUR, što znači da tih 10 % potencijalno iznosi 0,7 milijuna EUR⁶⁸.

Druge najčešće vrste prepreka trgovini koje su uklonjene 2022. odnosile su se na **tehničke prepreke trgovini, carine i carinske ekvivalente te količinska ograničenja**.

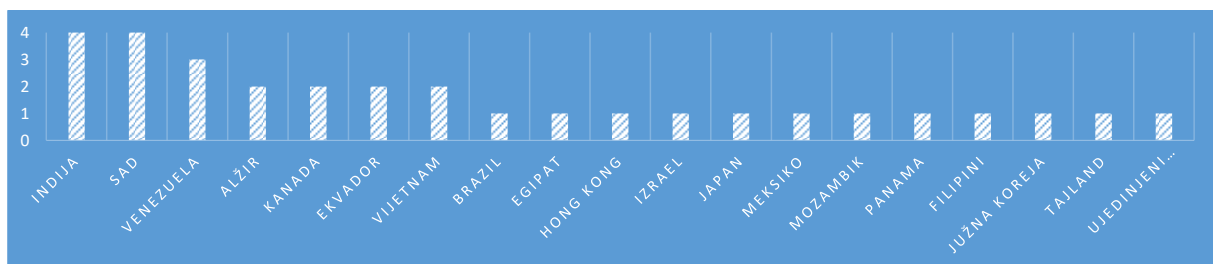
- Među uklonjenim preprekama u **kategoriji tehničkih prepreka trgovini** bila je i dugotrajna prepreka povezana s tehničkim specifikacijama koje je **Hong Kong** od 2015. primjenjivao na javne minibusove, čime je *de facto* blokirao izvoz minibusova Euro VI iz EU-a. Nakon intenzivnih bilateralnih kontakata, među ostalim na sastancima u okviru strukturiranog dijaloga između EU-a i Hong Konga, Uredba o cestovnom prometu izmijenjena je u rujnu 2022., čime je proizvođačima iz EU-a otvoreno tržište vrijedno 200 milijuna EUR.

⁶⁸ Izvor: Europska komisija, Glavna uprava za poljoprivredu.

- Kategorija **carina i ekvivalentnih prepreka** uključivala je diskriminirajuće prakse s kojima je u **Mozambiku** bio suočen sektor vina i jakih alkoholnih pića EU-a. Mozambik je 2022. uveo režim obveznih kontrolnih pečata, pri čemu se za uvezene alkoholne proizvode morala plaćati viša cijena pečata nego za domaće proizvode. Nakon Komisijinih intenzivnih aktivnosti zagovaranja (u koordinaciji s državama članicama i poduzećima), u svibnju 2022. izjednačene su cijene pečata za domaće i za uvezene proizvode.

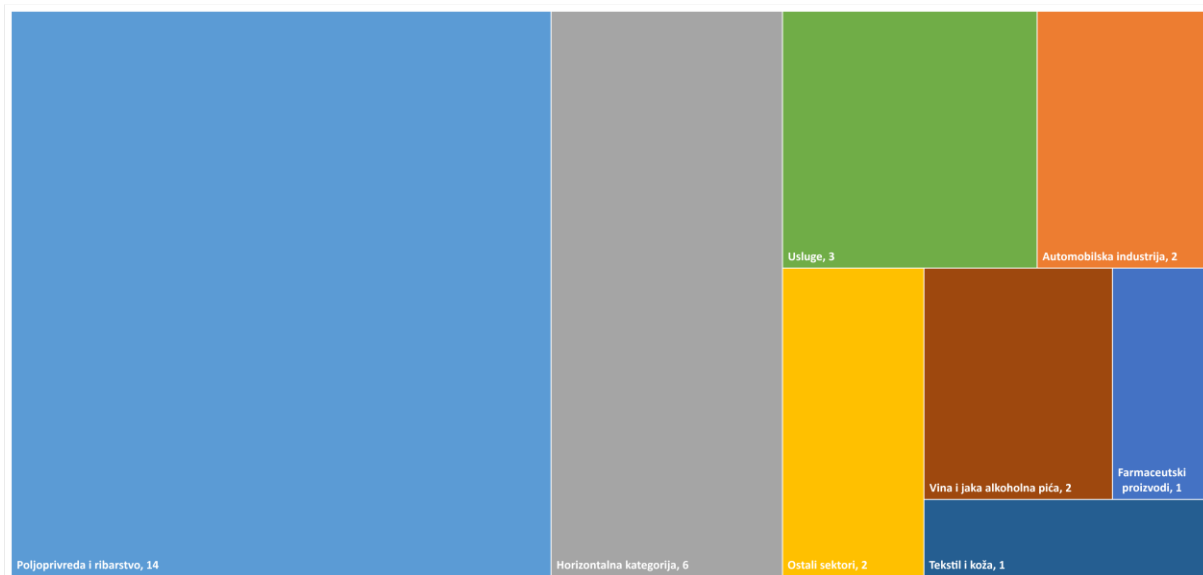
Kad je riječ o **zemljopisnoj pokrivenosti** (tj. broju uklonjenih prepreka po trgovinskom partneru), kako je prikazano na slici 9, prepreke su potpuno ili djelomično uklonjene u 19 trgovinskih partnera EU-a. Za razliku od situacije 2021., kad su Južna Koreja, Egipat i Kanada bile prve tri zemlje s najviše uklonjenih prepreka (partneri s kojima je sklopljen trgovinski sporazum), 2022. na vrhu popisa bile su Indija, Sjedinjene Američke Države i Venezuela (zemlje s kojima EU nije sklopio sporazum o povlaštenoj trgovini).

Slika 9: Broj uklonjenih prepreka po partneru (2022.)

Slika 10 prikazuje niz sektora koji imaju koristi od aktivnosti za jačanje pristupa poduzeća iz EU-a tržištu u trećim zemljama. Sektor u kojem je uklonjeno najviše prepreka trgovini bio je **poljoprivreda i ribarstvo**, na koji se odnosi 45 % svih uklonjenih prepreka. Šest uklonjenih prepreka je u „horizontalnoj” kategoriji (tj. odnosile su se na proizvode iz više sektora, stoga se ne mogu razvrstati u samo jedan sektor), dok su se tri odnosile na **uslužni sektor**. Ta je podjela uglavnom bila slična situaciji 2021.

Slika 10: Broj uklonjenih prepreka po sektoru (2022.)

Partnerstvo za pristup tržištu i njegov utjecaj u 2022.

Komisija pri uklanjanju prepreka blisko surađuje s državama članicama i dionicima iz EU-a. Suradnja se odvija u okviru **partnerstva za pristup tržištu**, koje je i dalje središnji element strategije za borbu protiv prepreka. Komisija, države članice i poslovna udruženja iz EU-a redovito se okupljaju u okviru partnerstva u različitim sastavima. Odbor za trgovinsku politiku redovito razmatra pitanja provedbe i izvršenja, uključujući prepreke, kako bi pružio potreban poticaj i upute te omogućio postizanje ujednačenog stajališta Komisije i država članica o prioritetima te o tome što treba učiniti i na što bi trebalo usmjeriti aktivnosti⁶⁹.

Rad u okviru partnerstva u proteklih pet godina ponovno je doveo do **otvaranja** znatnih **mogućnosti za izvoz EU-a**. Općenito, ekonometrijska analiza koju je provela Glavna uprava za trgovinu pokazala je da je zahvaljujući uklanjanju brojnih prepreka u razdoblju 2017.–2021. vrijednost izvoza iz EU-a 2022. bila za 7 milijardi EUR veća nego što bi bila da su prepreke i dalje bile prisutne.

IV.2. Jedinstvena ulazna točka

Obrazloženje i postupak

⁶⁹ Vidjeti i neslužbeni dokument Komisije o provedbi i izvršenju trgovinske politike EU-a: <https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/7103f3c9-2dc5-4bc5-be52-210c133802ca/details?download=true>.

Glavna uprava za trgovinu uvela je 16. studenog 2020. **jedinstvenu ulaznu točku** s dvostrukim ciljem. Prvi je bio da dionici iz EU-a mogu lakše upozoriti Komisiju na nove potencijalne prepreke trgovini ili povrede obveza u području održivosti. Jedinstvena ulazna točka znači da dionici sad imaju **jednu kontaktnu točku** za prijavu takvih pitanja Komisiji i smjernice o informacijama koje se traže od podnositelja pritužbe kako bi se utvrdilo postoji li prepreka i donijela odluka o daljnjim mjerama. Drugi je cilj bio povećati djelotvornost i učinkovitost procjene novih pitanja i postupka praćenja. Pod vodstvom glavnog službenika za nadzor provedbe trgovinskih pravila, u okviru jedinstvene ulazne točke koordinira se procjena pritužaba i osnivaju Komisijini timovi mjerodavnih stručnjaka nadležni za predmet.

Primjer je tog postupka nedavna pritužba zbog uvoznih ograničenja koja je primjenjivao Egipat.

Pritužba jedinstvenoj ulaznoj točki u pogledu Egipta – akreditiv

U ožujku 2022. jedinstvena ulazna točka zaprimila je pritužbu zbog obvezne upotrebe akreditiva kao uvjeta prethodnog plaćanja za uvoz širokog asortimana robe u Egipat. Ta je mjera omogućila Egipatskoj središnjoj banci da odgodom izdavanja akreditiva kontrolira ponudu deviznih sredstava za uvoz. Zbog toga je kod više gospodarskih subjekata iz raznih industrijskih sektora EU-a došlo do znatnih kašnjenja u izdavanju akreditiva. Tom novom mjerom povećani su administrativno opterećenje i troškovi, produljen je postupak uvoza i *de facto* ograničen obujam uvoza jer su uvoznicima na raspolaganje stavljena ograničena devizna sredstva.

Nakon zaprimanja pritužbe jedinstvena ulazna točka osnovala je tim stručnjaka nadležan za predmet, koji je uključivao i delegaciju EU-a u Kairu, radi detaljne procjene pritužbe. Budući da je u procjeni zaključeno da mjera nije spojiva s GATT-om iz 1994. i Sporazumom o pridruživanju između EU-a i Egipta, prepreka je zabilježena na platformi Access2Markets. Komisija je nakon toga surađivala izravno s egipatskom vladom na raznim razinama (npr. forumi WTO-a i bilateralni kontakti na temelju Sporazuma o pridruživanju) kako bi se prepreka brzo uklonila. Zahvaljujući tome Egipat je u siječnju 2023. ukinuo obvezni zahtjev korištenja akreditiva kao uvjeta prethodnog plaćanja za uvoz u zemlju. EU trenutačno prati primjenjuje li se ukidanje zahtjeva za akreditiv u potpunosti u praksi.

Rad jedinstvene ulazne točke olakšavaju elektronički **obrasci za pritužbe** – jedan za pitanja pristupa tržištu, a drugi za pitanja iz područja trgovine i održivog razvoja, odnosno OSP-a. Oba su dostupna na platformi Access2Markets⁷⁰. Obrasci su osmišljeni tako da Glavna uprava za trgovinu može prikupiti dovoljno informacija za prvu procjenu predmetnog pitanja i razmatranje daljnjih mjera. Potencijalni podnositelji pritužbe mogu se dvoumiti u vezi s obveznim informacijama, postupkom ili mogućnosti da podnesu pritužbu bez navođenja potpunih informacija. Kako bi im se pomoglo, u operativnim smjernicama za jedinstvenu ulaznu točku⁷¹ na internetskim stranicama Glavne uprave za trgovinu dionicima se pružaju upute za podnošenje pritužbe. Osim toga, Komisija/Glavna uprava za trgovinu potencijalnim podnositeljima pritužbe nudi sastanke prije podnošenja pritužbe i prema potrebi ih obavješćuje nakon što je pritužba podnesena. Nakon što na raspolaganju ima dovoljno informacija, tim nadležan za predmet procijenit će pritužbu i predložiti odgovarajuće daljnje

⁷⁰ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/contact-form?type=COMPL_MA

⁷¹ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf

mjere za rješavanje tog pitanja. Komisija može poduzeti mjere i na vlastitu inicijativu u situacijama u kojima nisu podnesene službene pritužbe na određenu prepreku.

Jedinstvena ulazna točka u brojkama

U 2022., **drugoj cijeloj godini** rada, jedinstvena ulazna točka:

- zaprimila je 71 upit, uglavnom o potencijalnim preprekama pristupa tržištu (66), ali i potencijalnim povredama obveza trećih zemalja koje se odnose na održivost (5),
- zaprimila je ukupno 48 vanjskih pritužaba od dionika iz EU-a putem portala Access2Markets (dvije su se odnosile na pitanja iz područja trgovine i održivog razvoja, a ostale na pitanja pristupa tržištu) i podnijela šest pritužbi po službenoj dužnosti (zbog pitanja pristupa tržištu),
- sudjelovala je u nizu prethodnih obavijesti koje su se odnosile na održivost, a tri od njih dovele su do podnošenja službenih pritužbi 2022.

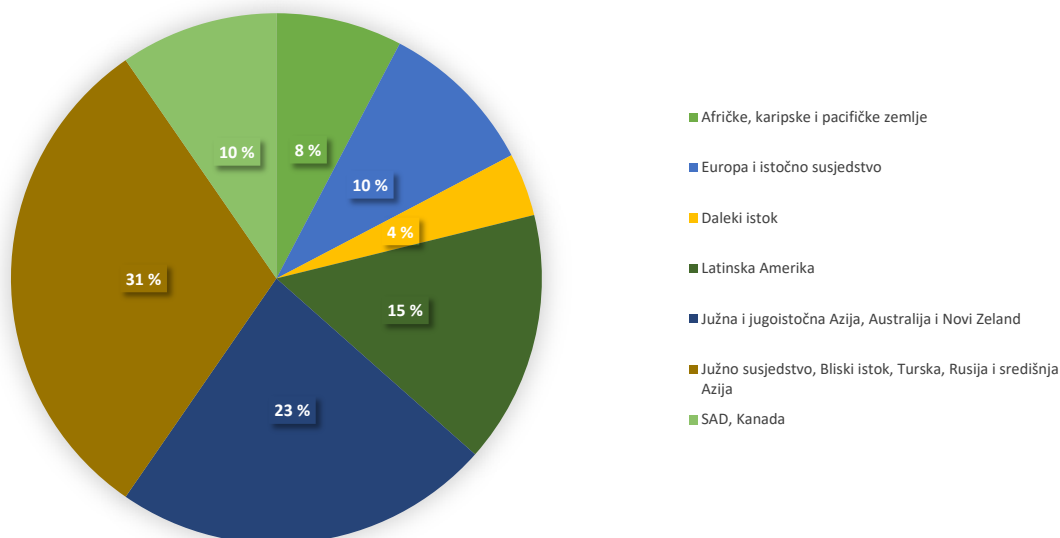
Najveći broj (42) od 48 vanjskih pritužbi podnijela je industrija: 23 su podnijela poduzeća iz EU-a, 16 europska trgovinska udruženja, a tri nacionalna trgovinska udruženja. Preostalih šest pritužbi podnijele su države članice.

Osim toga, Komisija je na vlastitu inicijativu podnijela šest pritužbi zbog zapaženih trgovinskih prepreka.

Broj kontakata i zaprimljenih pritužbi povećao se za 5 odnosno 15 u usporedbi s 2021. Kad je riječ o **podrijetlu** pritužbi, situacija 2022. uglavnom je slična kao 2021.: najveća kategorija podnositelja pritužbe i dalje su bili poslovni dionici iz EU-a, dok se **broj pritužbi koje su podnijele države članice udvostručio**, iako je početna razina bila niska (s tri u 2021. na šest u 2022.).

Kako se može vidjeti na slici 11, s obzirom na predmetne **treće zemlje** jedinstvena ulazna točka zaprimila je pritužbe zbog prepreka opaženih u 22 partnerske zemlje, koje su obuhvaćale sve zemljopisne regije.

Slika 11: Pritužbe koje je zaprimila jedinstvena ulazna točka 2022. po regiji

U skladu s trendom opaženim 2021., najveći broj pritužbi 2022. ponovno se odnosio na trgovinske partnere u zemljama južnog i istočnog susjedstva (12), koje su zajedno s Turskom (3) činile 33 % svih pritužbi (neznatno manje u odnosu na 37 % u 2021.), a nakon njih slijedile su južna i jugoistočna Azija (uključujući Australiju i Indiju) s tri pritužbe i Latinska Amerika na trećem mjestu s dvije pritužbe. Jedinstvena pristupna točka zaprimila je samo jednu pritužbu koja se odnosila na Sjevernu Ameriku.

V. Bilateralno i multilateralno izvršenje trgovinskih obveza: rješavanje sporova⁷²

Komisijin pristup provedbi i izvršenju usmjeren je na rad na provedbi, na predviđanje potencijalnih prepreka i na uklanjanje postojećih prepreka prije nego što se ukorijene. Kako bi bio najdjelotvorniji, taj je rad prema potrebi potkrijepljen Komisijinom spremnošću za vođenje postupaka za rješavanje sporova.

V.1. Upotreba mehanizma rješavanja sporova

A. Rješavanje sporova u okviru WTO-a

Unatoč tome što je Žalbeno tijelo WTO-a i dalje blokirano, aktivnosti EU-a povezane s rješavanjem sporova u okviru WTO-a nastavljaju se...

⁷² Za detaljan sažetak predmeta WTO-a koji uključuju EU kao podnositelja pritužbe ili tuženika i predmeta u okviru bilateralnih sporazuma EU-a vidjeti najnovije izdanje dokumenta *Overview of the EU's active dispute settlement cases* (Pregled aktivnih predmeta rješavanja sporova EU-a), koji je objavljen na internetskim stranicama Glavne uprave za trgovinu (<https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/>).

Unatoč blokadi Žalbenog tijela WTO-a od 2019., EU u izvještajnom razdoblju bilježi napredak u rješavanju sve većeg broja sporova u okviru WTO-a na temelju Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku (MPIA)⁷³ te **ad hoc sporazumâ o arbitraži u žalbenom postupku**⁷⁴ u skladu s modelom Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku. Krajem travnja 2023. 26 sudionika Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku obuhvaćalo je 53 od 164 člana WTO-a. Japan mu se pridružio u ožujku 2023. kao najnoviji sudionik. Prvi pravorijek na temelju Višestranog privremenog sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku donesen je u prosincu 2022. u sporu DS591 (*Kolumbija – zamrznuti prženi krumpirići*).

EU je do travnja 2023. pokrenuo 110 od 616 sporova koji su od 1995. pokrenuti pred WTO-om. **Sporovi** koje je EU **pokrenuo i vodio pred WTO-om** u izvještajnom razdoblju bili su, među ostalim, sljedeći⁷⁵:

- SAD – zrele masline (DS577) – spor se odnosi na kompenzacijske pristojbe koje se primjenjuju na zrele masline uvezene iz Španjolske, a uvedene su 2018., za vrijeme prethodne američke vlade, i smatrale su se nezakonitima, a odluka je postala obvezujuća u prosincu 2021. EU smatra da Sjedinjene Američke Države nisu postupile u skladu s nalazima povjerenstva u zajednički dogovorenom roku do 14. siječnja 2023., posebno u vezi s nalazima o prijenosu subvencija (engl. *pass-through*). S obzirom na to da nije ostvaren napredak u postizanju sporazumnog rješenja, EU je 28. travnja 2023. zatražio savjetovanje sa SAD-om u okviru postupka za postizanje usklađenosti u skladu s člankom 21.5. Dogovora o rješavanju sporova. Budući da savjetovanjem spor nije riješen, EU je 14. srpnja 2023. zatražio da Tijelo za rješavanje sporova osnuje povjerenstvo za postizanje usklađenosti koje bi donijelo odluku o provedbi u Sjedinjenim Američkim Državama nalaza o prolazu iz odluke iz prosinca 2021.
- Turska – farmaceutski proizvodi (DS583) – spor se odnosi na EU-ovo osporavanje određenih turskih mjera koje utječu na uvoz farmaceutskih proizvoda. U izvješću povjerenstva od 28. travnja 2022. o svim je zahtjevima odlučeno u korist EU-a. Turska je 25. travnja 2022. podnijela žalbu. Žalbeni arbitražni postupak u skladu s člankom 25. Dogovora o rješavanju sporova temeljio se na *ad hoc* sporazumu o arbitraži u žalbenom postupku između EU-a i Turske. U srpnju 2022. žalbeni arbitri

⁷³ Taj aranžman, o kojem je WTO obaviješten u travnju 2020., osigurava da članovi WTO-a koji u njemu sudjeluju i dalje, unatoč paralizi rada Žalbenog tijela, imaju koristi od obvezujućeg, dvorazinskog i neovisnog donošenja odluka na temelju pravila WTO-a u svakom međusobnom sporu. Svaki član WTO-a može se pridružiti Višestranom privremenom sporazumu o arbitraži u žalbenom postupku dok god Žalbeno tijelo ne bude moglo u potpunosti funkcionirati.

⁷⁴ Ako član WTO-a s kojim EU vodi spor u okviru WTO-a odluči da neće sudjelovati u Višestranom privremenom sporazumu o arbitraži u žalbenom postupku (kao što je, primjerice, bio slučaj s Turskom u dvama sporovima u okviru WTO-a, DS583 i DS595, vidjeti u nastavku).

⁷⁵ Za detaljan sažetak predmeta WTO-a koji uključuju EU kao podnositelja pritužbe ili tuženika i predmeta u okviru bilateralnih sporazuma EU-a vidjeti najnovije izdanje dokumenta *Overview of the EU's active dispute settlement cases* (Pregled aktivnih predmeta rješavanja sporova EU-a), koji je objavljen na internetskim stranicama Glavne uprave za trgovinu: [Circabc \(europa.eu\)](https://circabc.europa.eu)

načelno su potvrdili odluku povjerenstva, posebno da Turska mora ukinuti diskriminirajuću praksu (mjere za lokalizaciju i određivanje prioriteta) u farmaceutskom sektoru. Razumni rok dogovoren s Turskom istekao je 25. travnja 2023. i EU sad prati mjere Turske prema postizanju usklađenosti.

- Kolumbija – zamrznuti prženi krumpirići (DS591). Spor se odnosio na konačne antidampinške mjere koje je Kolumbija u studenom 2018. uvela na uvoz zamrznutih prženih krumpirića iz Belgije, Njemačke i Nizozemske. Nakon izvješća povjerenstva WTO-a u korist EU-a Kolumbija je podnijela žalbu u okviru Višestranog privremenog mehanizma za arbitražu u slučaju žalbi. U obvezujućem i konačnom pravorijeku od 13. prosinca 2022. žalbeni arbitri složili su se s EU-om. Stranke su se 14. ožujka 2023. dogovorile razuman rok u kojem Kolumbija treba provesti preporuke iz pravorijeka arbitara, koji je istekao 5. studenog 2023.
- Egipat – registracija uvoza (DS609). Spor se odnosi na zahtjeve za registraciju koje je Egipat uveo za 29 kategorija robe, uključujući poljoprivredne i prehrambene proizvode, kozmetiku, igračke, tekstil, odjeću, kućanske aparate, namještaj i keramičke pločice. Čini se da ti zahtjevi nisu u skladu s obvezama Egipta na temelju sporazuma WTO-a o carinama i trgovini (GATT iz 1994.), o poljoprivredi i o postupcima izdavanja uvoznih dozvola. EU je 26. siječnja 2022. zatražio savjetovanje u okviru WTO-a, nakon čega se Egipat obvezao znatno poboljšati postupak registracije. EU trenutačno prati funkcioniranje prilagođenog sustava registracije kako bi provjerio hoće li se njime omogućiti nastavak trgovinskih tokova s Egiptom te prema potrebi kontaktira s Egiptom.
- Kina – roba i usluge (DS610). Spor se odnosi na diskriminirajuće trgovinske prakse koje Kina od prosinca 2021. primjenjuje u odnosu na Litvu. Predmetne mjere uključuju slučajeve kad su kineska carinska tijela odbila litavski uvoz, uvozna ograničenja za multinacionalna poduzeća koja koriste ulazne materijale iz Litve i smanjenje kineskog izvoza u Litvu. EU smatra da su prema pravilima WTO-a te mjere diskriminirajuće i nezakonite. Kina je u okviru iste skupine mjera uvela i potpune zabrane uvoza alkohola, goveđeg mesa, mliječnih proizvoda, trupaca i treseta poslanih iz Litve, navodno zbog fitosanitarnih razloga. Mjere utječu na trgovinu i lance opskrbe unutar EU-a te na funkcioniranje unutarnjeg tržišta, među ostalim jer prisiljavaju na prilagodbe tržišta. Kako bi se uklonile prepreke izvozu iz Litve u Kinu i ponovno uspostavili uobičajeni trgovinski tokovi, EU se u više navrata obraćao Kini, no bez uspjeha. Nakon što savjetovanja dviju stranaka održana 15. i 16. ožujka 2022. nisu polučila zadovoljavajuće rješenje, EU je 7. prosinca 2022. zatražio osnivanje povjerenstva WTO-a, što je učinjeno 27. siječnja 2023. U tijeku je postupak sastavljanja povjerenstva.
- Kina – sudski nalozi kojima se zabranjuje pokretanje postupka (DS611). Spor se u prvom redu odnosi na kineske mjere koje negativno utječu na zaštitu i provedbu prava intelektualnog vlasništva. Od kolovoza 2020. kineski sudovi donose odluke o zabrani

pokretanje postupka pred drugim sudom (engl. *anti-suit injunctions*), kojima poduzećima iz EU-a koja su nositelji standardnih osnovnih патената onemogućuju zakonito ostvarivanje njihovih prava izvan Kine. Kineski sudovi čak i prijete teškim novčanim kaznama kako bi odvratili europska poduzeća od pokretanja postupka pred inozemnim sudovima. Zbog toga europska visokotehnološka poduzeća imaju velikih poteškoća pri provedbi svojih prava. EU i Kina održali su savjetovanje u travnju 2022., ali nisu postigli uzajamno zadovoljavajuće rješenje. Povjerenstvo je osnovano 27. siječnja 2023. i sastavljeno 28. ožujka 2023.

- Indija – carine na IKT proizvode (DS582). Spor se odnosi na carine koje Indija primjenjuje na proizvode informacijske i komunikacijske tehnologije („IKT”). Carine se postupno uvode od 2014. iako se Indija obvezala na bescarinski režim u svojem rasporedu obveznih tarifa WTO-a, koji odražava njezine obveze iz Sporazuma o informacijskoj tehnologiji (ITA-1). Izvješće povjerenstva dostavljeno je svim članovima WTO-a i objavljeno 17. travnja 2023. Povjerenstvo je u izvješću utvrdilo da su indijske carine u visini do 20 % povreda najosnovnijih pravila WTO-a, tj. carinskih obveza Indije, i stoga su nezakonite. U izvješću povjerenstva prihvaćeni su svi zahtjevi EU-a u tom sporu te bi ga Tijelo za rješavanje sporova trebalo donijeti u roku od 60 dana od dostave svim članovima WTO-a.
- Indonezijska zabrana izvoza niklove rude (DS592). Spor se odnosi za zabranu izvoza niklove rude koju je uvela Indonezija i na zahtjeve o domaćoj preradi koji utječu na niklovu i željeznu rudu. EU je osporio mjeru pred WTO-om i zatražio osnivanje povjerenstva u siječnju 2021. Povjerenstvo je 30. studenog 2022. utvrdilo da su indonezijska zabrana izvoza i zahtjevi o domaćoj preradi niklove rude povreda pravila WTO-a i nisu opravdani nijednom dostupnom iznimkom te je prihvatilo sve tvrdnje EU-a. Indonezija je 8. prosinca 2022. na izvješće povjerenstva podnijela „praznu” žalbu, tj. žalbu neoperativnom Žalbenom tijelu. U nedostatku operativnog Žalbenog tijela koje bi odlučilo o njezinoj žalbi Indonezija nije pristala ni na jedno zaobilazno rješenje, kao što je pristupanje Višestranom privremenom sporazumu o arbitraži u žalbenom postupku ili sklapanje *ad hoc* sporazuma o arbitraži u žalbenom postupku s EU-om na temelju članka 25. Dogovora o rješavanju sporova, unatoč stalnoj komunikaciji na svim razinama tijekom 2022. Nakon zaključaka povjerenstva WTO-a i žalbe koju je Indonezija podnijela trenutačno neoperativnom Žalbenom tijelu, kojom je *de facto* blokirala konačno i obvezujuće rješenje spora, Komisija razmatra primjenu odgovarajućih i razmjernih protumjera kao odgovor na povredu koju je počinila Indonezija te je pokrenula javno savjetovanje o tome može li joj primjena Uredbe o ostvarivanju prava pomoći da procijeni potrebu za mogućim mjerama trgovinske politike i parametre tih mjera.

EU je u izvještajnom razdoblju **također nastavio napredovati u sporovima u okviru WTO-a koje su protiv njega pokrenule druge stranke**, uključujući sljedeće:

- Turska – zaštitne mjere za čelik (DS595). Spor se odnosi na zaštitne mjere za čelik koje je EU uveo u veljači 2019. Povjerenstvo je u izvješću od 29. travnja 2022. potvrdilo raspoloživost instrumenta zaštitnih mjera u smislu odgovora na globalnu krizu u sektoru čelika, ali je utvrdilo da, s obzirom na tri točke, zaštitne mjere EU-a nisu dostatno opravdane. Nakon što je 31. svibnja 2022. doneseno završno izvješće, EU i Turska dogovorili su razuman rok za postizanje usklađenosti te je EU 16. siječnja 2023. podnio izvješće o statusu i obavijestio članove WTO-a o donošenju mjere potrebne za usklađivanje s preporukama i odlukama u tom sporu.
- Indonezija (DS593) – palmino ulje i Malezija – palmino ulje (DS600): sporove su zasebno pokrenule Indonezija (prosinac 2019.) i Malezija (siječanj 2021.), a oba se odnose na određene mjere koje su EU i neke države članice donijeli u okviru direktiva o biogorivima EU-a jer one utječu na biogoriva na bazi palmina ulja i kultura palmi iz tih zemalja. Malezija i Indonezija tvrde da predmetne mjere nisu u skladu sa sporazumima WTO-a o tehničkim preprekama u trgovini, o carinama i trgovini (GATT) i o subvencijama i kompenzacijskim mjerama. U oba su predmeta osnovana povjerenstva i postupci su u tijeku.
- Južna Afrika – agrumi (DS613). Spor se odnosi na EU-ov fitosanitarni režim pravila za uvoz agruma iz Južne Afrike. Južna Afrika tvrdi da se čini kako mjere EU-a nisu u skladu sa Sporazumom o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera WTO-a i nekim odredbama GATT-a iz 1994. Dana 22. srpnja 2022. zatražila je savjetovanje s EU-om u okviru WTO-a. Savjetovanje je održano 15. i 16. rujna 2022., ali nije pronađeno zadovoljavajuće rješenje. Postupak je u tijeku.

B. Rješavanje bilateralnih sporova

EU nije pokrenuo nijedan novi bilateralni spor 2022., ali je nastavio pratiti usklađenost trgovinskih partnera s izvješćima stručnog povjerenstva i dogovorenim rješenjima...

- **Južna Koreja – obveze u području rada**. Južna Koreja ostvarila je daljnji napredak u provedbi odluke⁷⁶ iz siječnja 2021. koju je stručno povjerenstvo donijelo u skladu s poglavljem „Trgovina i održivi razvoj” Trgovinskog sporazuma između EU-a i Južne Koreje. U Južnoj Koreji na snagu su 2022. stupile tri temeljne konvencije, o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje (br. 87), o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje (br. 98) i o prisilnom radu (br. 29). Za više pojedinosti vidjeti odjeljak II.2. točku C.
- **Južnoafrička carinska unija (SACU) – zaštitne mjere za perad**. Spor je podlijegao odredbama o rješavanju sporova iz bilateralnog Sporazuma o gospodarskom partnerstvu između EU-a i država Južnoafričke razvojne zajednice (SADC). Odnosio se na zaštitnu mjeru za izvoz zamrznutih komada piletine s kostima iz EU-a koje je u rujnu 2018. uveo SACU (Južna Afrika, Bocvana, Namibija, Esvatini i Lesoto) i koje

⁷⁶ Izvješće povjerenstva objavljeno je 20. siječnja 2021. i dostupno je na: [Circabc \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/circabc/)

su dovele do znatnog smanjenja izvoza peradi iz EU-a u SACU. Arbitražno povjerenstvo u završnom izvješću od 4. kolovoza 2022. odlučilo je u korist EU-a i utvrdilo da zaštitna mjera nije bila razmjerna i prelazila je ono što je potrebno za sprečavanje ili uklanjanje ozbiljne štete ili poremećaja. Osim toga, razdoblje između ispitivanja i donošenja zaštitne mjere bilo je predugo i u suprotnosti sa Sporazumom o gospodarskom partnerstvu između EU-a i SADC-a. Iako je zaštitna mjera istekla u ožujku 2022., povjerenstvo u izvješću postavlja presedan koji SACU mora poštovati i onemogućuje SACU-u da produlji trajanje predmetne zaštitne mjere.

- **Alžir – nekoliko mjera za ograničavanje trgovine.** EU je 24. lipnja 2020. na temelju Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Alžira pokrenuo postupak za rješavanje spora protiv Alžira u kojem je osporio pet mjera (nezakonite zaštitne pristojbe, zabrana uvoza automobila, sustav izdavanja uvoznih dozvola, carine za 129 proizvoda i ograničenja plaćanja u sektoru pomorskog prometa). Zahvaljujući ustrajnosti EU-a da tijekom savjetovanja postigne sporazumno rješenje, uklonjene su tri od pet spornih mjera (carine, nezakonite zaštitne pristojbe i ograničenja plaćanja). U prosincu 2022. Alžir je povukao nezakonite uvozne pristojbe (DAPS) za sve proizvode obuhvaćene Sporazumom o pridruživanju između EU-a i Alžira. Osim toga, u studenom 2022. izmijenio je propise o uvozu automobila. U međuvremenu je uveo novi sustav odobrenja za uvoz u obliku kontinuirane zabrane uvoza koja se trenutačno primjenjuje na popis od gotovo pola milijuna proizvoda, i druge sektorske prepreke trgovini (npr. novi halal zahtjevi za poljoprivredno-prehrambene proizvode) koje narušavaju trgovinske tokove među sektorima. Zbog redovitog donošenja daljnjih mjera za ograničavanje trgovine i ulaganja poslovno okruženje na terenu nepredvidivo je i netransparentno. Komisija pomno prati situaciju te je i dalje zabrinuta zbog razvoja stanja povezanog s uvođenjem novih mjera 2022. i u prvom dijelu 2023.
- Naposljetku, ničim izazvani i neopravdani agresivni rat Rusije protiv **Ukrajine** utjecao je na mogućnost Ukrajine da u bilateralnom sporu na temelju svojeg Sporazuma o pridruživanju s EU-om postupi u skladu s odlukom arbitražnog povjerenstva o ukrajinskoj zabrani izvoza određenih vrsta drva.

V.2. Ažuriranje baze arbitara za rješavanje sporova na temelju sporazuma EU-a

U prosincu 2020. objavljen je poziv na podnošenje prijave u pogledu ažuriranja baze arbitara i zasebne baze stručnjaka u području trgovine i održivog razvoja za potrebe povjerenstava za rješavanje sporova na temelju trgovinskih sporazuma u kojima je EU stranka. U okviru postupka poziva povjerenstvo za odabir koje se sastojalo od iskusnih međunarodnih sudaca i članova akademske zajednice razmotrilo je kandidate kako bi se utvrdila njihova prihvatljivost za imenovanje. Uspješni kandidati obaviješteni su u svibnju 2022., a nova baza kandidata koji ispunjavaju uvjete objavljena je u lipnju 2022.⁷⁷ Komisija će se novim bazama koristiti pri podnošenju prijedloga za imenovanje arbitara i stručnjaka za trgovinu i održivi

⁷⁷<https://circabc.europa.eu/ui/group/7fc51410-46a1-4871-8979-20cce8df0896/library/3b8c3460-b8f5-4bd2-8e32-08b68cf4d834>

razvoj u konkretnim slučajevima ili za unaprijed dogovorene popise na temelju relevantnih bilateralnih sporazuma s trećim zemljama. Konačnu odluku o takvim popisima donijet će Vijeće. Komisija će u skladu sa svojim obećanjem da će se pridržavati ravnopravne zastupljenosti u postupcima arbitraže nastojati osigurati rodnu ravnotežu u pogledu imenovanja za popise ili konkretne sporove te će poticati svoje trgovinske partnere da učine isto.